

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หนังสือ และประเด็นที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีวาทกรรม
  - 1.1 ความหมายของวาทกรรม
  - 1.2 จุดมุ่งหมายของวาทกรรม
  - 1.3 การวิเคราะห์วาทกรรม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษา สังคม และวัฒนธรรมไทย
  - 2.1 ลักษณะภาษาไทย
  - 2.2 เจตนาการสื่อสาร
  - 2.3 พฤติกรรมการสื่อสาร
  - 2.4 ภาษากับสังคม
  - 2.5 หลักเกณฑ์การใช้ภาษาในสังคม
  - 2.6 คุณสมบัติ และหน้าที่ของภาษาในสังคมไทย
  - 2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางภาษาและการเรียนการสอนภาษาที่สอง
  - 3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา
  - 3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง
  - 3.3 การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาไทยให้นักเรียนชาวไทยภูเขา
  - 4.1 ชาวไทยภูเขากับการเรียนการสอนภาษาไทย
  - 4.2 ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแก่นักเรียนชาวไทยภูเขา
  - 4.3 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยภูเขา
  - 4.4 สภาพสังคมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่
5. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม

1.1 ความหมายของวาทกรรม

วาทกรรมถือเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความน่าสนใจเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สิ่งที่แฝงอยู่ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหา ภาษาคำพูด กิริยาท่าทาง และสัญลักษณ์ ในบริบทหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ ดังนั้นคำว่า “วาทกรรม” จึงมีผู้ให้คำนิยามทั้งที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2532, หน้า 10) ได้อธิบายความหมายของวาทกรรมเอาไว้ว่าภายใต้ระเบียบวิธีการจัดการที่เกี่ยวกับความจริงนี้ มีกลไกที่จะทำให้สามารถแยกแยะได้ว่า ประโยคความรู้ใดถูกประโยคความรู้ใดคิด ลักษณะของกฎเกณฑ์ทางภาษาที่ผลิตประโยคความรู้ชุดหนึ่งที่จัดกลุ่มผิดกลุ่มถูกไว้ นั้น เรียกว่า ดิสคอร์ด (Discourse) คุณลักษณะที่มีเอกภาพของดิสคอร์ดมีได้ขึ้นอยู่กับความหมายหรือความตั้งใจของผู้ใช้ภาษาแต่ประการใด แต่ขึ้นอยู่กับระบบตรรกภาษาในดิสคอร์ด นั้นเอง อย่างไรก็ตาม มิได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของดิสคอร์ดเพียงอย่างเดียว “การปฏิบัติการดิสคอร์ด (Discourse Apparatus) นั้นยังต้องมีสัมพันธ์กับสถานภาพ และบทบาทของผู้นำเสนอความจริงด้วยว่า ผู้นำเสนอมีสถานภาพในสังคมเป็นอย่างไร ”

แต่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2538, หน้า 30-31) นักสังคมศาสตร์ ได้ให้คำอธิบายวาทกรรมว่า “คำอธิบายของสังคมเป็นวาทกรรม (Discourse) คือการโยงใยข้อเท็จจริงที่สลับซับซ้อนที่สุดเป็นข้อเท็จจริงทุกด้านที่สังคมนั้นรู้ ไม่ว่าจะเป็นการแพทย์ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา ภาษาวรรณคดี ฯลฯ เป็นองค์ความรู้ของสังคม วาทกรรมเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา เหมือนองค์ความรู้ก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา คนทุกคนตกอยู่ใต้อำนาจวาทกรรมหนึ่ง ๆ ทั้งสิ้น เพราะโลกภายนอกนั้นสัมพันธ์กันแบบนี้เราจึงควรมีสถานะอย่างนี้”

สำหรับ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543, หน้า 19-20) ได้อธิบายความหมายของวาทกรรมในหนังสือที่ชื่อ วาทกรรมการพัฒนา ไว้ว่า วาทกรรมในงานศึกษานี้ หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้างผลิต เอกลักษณ์ และความหมาย ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะ เป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง

ส่วน ศิริชัย ศิริเกษและกาญจนา แก้วเทพ (2531, หน้า 130-131) ได้อธิบายวาทกรรมไว้ว่า วาทกรรม คือการสื่อความหมายในแง่ที่อิงกับอุดมการณ์และอุดมการณ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายอันกว้างใหญ่ไพศาลของมายาคติ (myths) ทางสังคม-วัฒนธรรม อันได้แก่ความเชื่อ ค่านิยม ธรรมเนียม อุปาทานเกี่ยวกับมนุษย์ ชีวิตและโลก ซึ่งเรายึดถือตาม ๆ กันมา

ทั้งนี้ ศิริชัย ศิริเกษ (2535, หน้า 3-4) ยังได้กล่าวว่า Discourse (วาทกรรม) คือ การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง Text (เนื้อหาหรือบท) กับ Context (บริบท) ในลักษณะของการสร้างความหมายให้เกิดขึ้นและกิจกรรมที่เกิดเฉพาะในแต่ละวาทกรรมนั้น ๆ คือ คู่ที่ Act of Communication และการวิเคราะห์ Text ภายใต้ Context ที่มีความสัมพันธ์กันในการสร้างความหมายในวาทกรรมนั้น ๆ ต้องอยู่ภายใต้บริบททางการสื่อสาร ซึ่งการสื่อสารในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นในท่าเลหรือที่ตั้งและในสถานการณ์ทางสังคมบางอย่างบริบทเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลต่อความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการสื่อสาร ความหมายของคำที่ใช้ สถานที่ และภาษาที่ใช้ดังต่อไปนี้

1. Substance ได้แก่ รูปวัตถุทางกายภาพหรือตัวถ่ายทอด Text
2. Picture หรือ เพลงประกอบ
3. Para Language คือ พฤติกรรมที่แนบเนื่องกับภาษา เช่น น้ำเสียงที่สื่อความหมายได้ถึงอารมณ์ต่างๆ การแสดงอารมณ์โกรธหรือโมโหหรือไม่พอใจ
4. Situation คือ เหตุการณ์ที่ครอบคลุมตัว Text ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของผู้ร่วมฟังวาทกรรม
5. Co-Text คือ บริบทที่กล่าวถึงหรืออ้างถึงสิ่งที่มาก่อนหรือตามมาภายหลังตัว Text ที่นำมาวิเคราะห์ ผู้เข้าร่วมการสื่อสารได้พิจารณาว่าเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมนี้
6. Intertext คือ วาทกรรมนั้นเกิดจากการมีประสบการณ์ร่วมตัว Text ที่ต้องการศึกษาตัว Text อันนี้มีผลต่อการตีความ
7. Participation คือ ความต้องการของผู้ร่วมทำการสื่อสารที่ต้องการมีส่วนร่วมในวาทกรรมรวมทั้งความเชื่อ ความรู้และทัศนคติ ที่มีต่อวาทกรรมนั้นๆ
8. Function คือ หน้าที่ของวาทกรรมนั้น ทำหน้าที่อะไร

ส่วน Guy Cook (1992) ได้ให้คำนิยามวาทกรรมเอาไว้ว่า “วาทกรรม” คือ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบทกับบริบท (Text & Context) ในลักษณะที่ผู้ร่วมการสื่อสารรับรู้ความหมาย

นอกจากนี้ มิเชล ฟูโกต์ (อ้างใน จงกลณี โตสกุลวงศ์, 2542, หน้า 15) นักคิดชาวฝรั่งเศส ได้ให้ความหมายของวาทกรรม ไว้ว่า วาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง หรือผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ที่ห่อหุ้มเรา ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่สร้างสิ่งที่ยั่งยืนให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Valorize) ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกด หรือ ปิดกั้นมิให้เอกลักษณ์และความหมายของบางอย่างเกิดขึ้น (Subjugate) หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางอย่างดำรงอยู่แล้วในสังคมเลื่อนหายไปได้อย่างพร้อม ๆ กันด้วย (Displace) ซึ่ง ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร (2540, หน้า 19- 20) อธิบายไว้ว่า วาทกรรมในทัศนะของฟูโกต์เป็นมากกว่าเรื่องของภาษา คำพูด หรือการตีความ ภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (Discursive Practice) จะรวมเอาจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสถาบันต่างๆในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ไว้ด้วย

จากลักษณะของวาทกรรมดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า วาทกรรม คือ การสร้างความหมายและเอกลักษณ์ จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา และบริบท เพราะทุกอย่างคือการแสดงออกทางวาทกรรมไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษา การใช้สัญลักษณ์ การแสดงสีหน้า ท่าทางกิริยาต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการผลิต หรือการสร้างสิ่งที่ต้องการสื่อความหมายนั้น ๆ ออกมาในสังคม

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาวาทกรรมกิจกรรมหน้าเสาธงของนักเรียนชาวไทยภูเขา ในด้านภาษาด้านการสื่อสาร และด้านสังคมวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์จากภาษา เนื้อหา และเหตุการณ์ที่ใช้ในการสื่อสารของนักเรียนที่ทำกิจกรรมหน้าเสาธง รวมถึงสภาพแวดล้อม แนวคิดและวัฒนธรรมที่ปรากฏในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์

1.2 จุดมุ่งหมายของวาทกรรม

สำหรับ (Guy Cook, 1992) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์วาทกรรม คือ การอธิบายหรือพรรณนาปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาโดยทั่วไป และสิ่งสำคัญที่อยู่ในปรากฏการณ์เหล่านี้ด้วย

ส่วน ฟูโกต์ (อ้างใน จงกลณี โตสกุลวงศ์, 2542, หน้า 15) มองว่าสิ่งที่เป็นตัวกำหนดเอกลักษณ์และความหมายให้เกิดขึ้นก็คือ จารีตปฏิบัติ และกฎเกณฑ์ของสังคมซึ่งอยู่ในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมนั่นเอง ดังนั้น เอกลักษณ์และความหมายจึงมีลักษณะที่สิ้นไหลเปลี่ยนแปลงไปตามวาทกรรมที่สร้างสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา ไม่แน่นอน ดायตัว หรือหยุดนิ่ง เพราะฉะนั้นในจุดนี้จึงทำให้มองว่า วาทกรรมเกี่ยวข้องกับความรู้แรงซึ่งกระทำต่อสรรพสิ่งที่ภาคปฏิบัติของวาทกรรม

ได้บังคับหรือยึดเย็ดให้กับโลกของความเป็นจริงเพราะมันได้สร้างเหตุการณ์และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมา บังคับใช้กับสรรพสิ่งนั่นเอง ดังนั้นวาทกรรมของฟูโกต์จึงเป็นเรื่องของอำนาจและความรุนแรงที่แสดง ออกมาในรูปของภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมในสังคม การผลิตวาทกรรมนั้นจะถูกควบคุม คัดสรร จัดระบบและแจกจ่ายภายใต้กฎเกณฑ์ชุดหนึ่ง ซึ่งแหล่งที่สร้างกฎเกณฑ์เหล่านี้ที่สำคัญในสังคมนั้นก็คือ “อำนาจ” (Power) โดยภาพรวมแล้วเราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมมักจะมองว่า อำนาจ กับ ความรู้ นั้นเป็นเรื่องที่แทบจะไม่เกี่ยวข้องกันเลย เนื่องจาก ความรู้ควรเป็นเรื่องของข้อเท็จจริง และ ความจริงเป็นสิ่งที่ปลอดจากคุณค่า อคติและความลำเอียงใด ๆ ในขณะที่อำนาจ เป็นเรื่องของคุณค่า อคติ และความลำเอียงแต่ อำนาจ ของฟูโกต์นั้นมิใช่อำนาจในรูปแบบดิบเช่นการใช้กำลังเข้าบังคับ แต่เป็นอำนาจที่ได้รับการจัดฟอกจนขาวสะอาดในรูปของ “ความรู้” (Knowledge) และเป็นความรู้แบบ เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของอำนาจนั้นก็ เนื่องมาจากว่า มันสามารถปกปิดธาตุแท้ของมันได้ ความสำเร็จของอำนาจจึงอยู่ที่ความสามารถในการ ปกปิดอำพรางกลไกในการทำงาน ซึ่งกลไกที่สำคัญในการทำงานของอำนาจก็มิใช่กฎหมายอย่างที่ ผู้คนมักจะเข้าใจกันแต่เป็นกฎเกณฑ์จารีตปฏิบัติต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎเกณฑ์และจารีต ปฏิบัติของบรรดาผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายในรูปของวาทกรรมเฉพาะหรือวาทกรรมวิชาการว่าด้วยเรื่อง นั้น ๆ ฟูโกต์ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความรู้ และความอยากรู้เป็นเรื่องของความรุนแรงและการทำลายล้าง มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของความสงบสุข เพราะสำหรับความรู้แล้วไม่มีอะไรที่ถือว่าเป็นความสูญเสีย หรือความเสียดสีที่ยิ่งใหญ่ ความรู้จึงมีความสำคัญสูงสุด เพราะแม้แต่มนุษย์เราเองก็สามารถถูกลดทอนลงเป็นเพียงวัตถุหรือสิ่งที่ถูกศึกษาเพื่อตอบสนองความอยากรู้ของความรู้ได้ ดังนั้น เราสามารถ กล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ความรู้นั้นคือโฉมหน้าที่แบบบลของอำนาจ เพราะสุดขั้วของอำนาจก็คือการทำ ให้มองไม่เห็นว่ามันนั้น ๆ เป็นเรื่องของอำนาจ แต่เป็นเรื่องของความรู้หรือความจริงซึ่งเป็นสิ่งที่ปลอดจาก อคติและคุณค่านั่นเอง

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของวาทกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ วัฒนธรรมและ บริบททางสังคม รวมถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการปฏิบัติต่อสังคมและมีกฎเกณฑ์ใช้ไปใน ทิศทางเดียวกัน

1.3 การวิเคราะห์วาทกรรม

Margaret Wetherell and Jonathan Potter (อ้างใน วิไล สมพันธ์, 2536, หน้า 6-7) ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ไว้ว่าภาษาพูดที่ใช้ในการสนทนาจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ

1. Interpretation Repertoire คือ ประเด็นเรื่องที่ใช้ในการตีความเป็นหน่วยสรุปของรูปแบบที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาที่ถูกนำมาใช้ในวาทกรรม เพราะฉะนั้นจึงเป็นตัวรากฐานของผู้พูดที่ใช้ในการสร้างมุมมองของกิจกรรมทางวาทกรรมเป็นกระบวนการทางความรู้ที่นำไปสู่การโต้แย้ง นอกจากนี้ประเด็นของเรื่องหรือปัญหาที่นำมาสนทนานั้นก็คือกลุ่มของคำเพื่อนำมาใช้ในการทำวาทกรรมเปรียบเสมือนทรัพยากรให้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์รูปแบบในเนื้อหาอีกด้วย อนึ่งประเด็นเรื่องสำหรับการตีความการปฏิบัติวาทกรรมระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องมีความรู้สะสมดั้งเดิม (Stock Knowledge) ของเรื่องที่ใช้ในการตีความด้วย จึงจะก่อให้เกิดผลดีต่อวาทกรรมนั้นๆ ในด้านองค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

2. Construction คือ การสร้างสรรค์ภาษา เพื่อจุดมุ่งหมายและบรรลุผลตามต้องการเป็นตัวที่บอกให้ผู้วิจัยทราบว่าวาทกรรมนั้นถูกสร้างขึ้นมาจากลักษณะของภาษาที่มีมาก่อนอย่างไร ทำให้ทราบว่าผู้วิจัยมีวิธีการเลือกใช้ภาษา คำ อย่างไร ทำไมคำบางคำถูกนำมาใช้ คำบางคำไม่ถูกนำมาใช้และแนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงวาทกรรม เป็นเรื่องของการกระทำบางอย่าง เพื่อหวังผลในทางปฏิบัติ นั่นก็คือ วาทกรรมเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากความเป็นจริงที่มีชีวิต (Real Life)

3. Variation คือ วิธีการใช้ภาษาที่จะนำไประบุว่าวาทกรรมทำหน้าที่อะไร (Function) เป็นตัวแปรที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการพูดกับการกระทำโดยศึกษาจากเหตุการณ์กลุ่มสังคม นโยบายหรือนุคลิกภาพ อาจจะถูกอธิบายได้หลายลักษณะเมื่อหน้าที่ของวาทกรรมนั้นเปลี่ยนไป

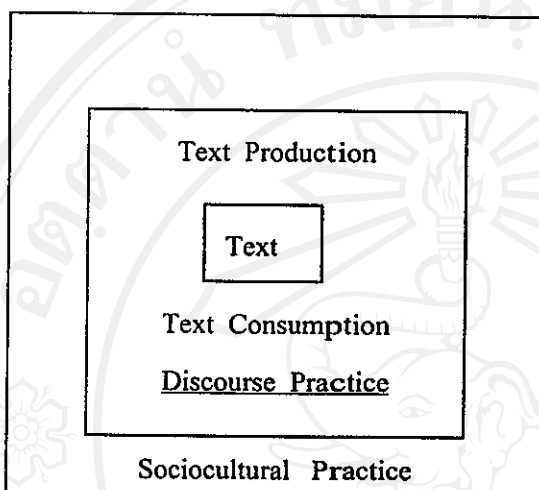
4. Function คือ วาทกรรมนั้นๆ ทำหน้าที่ในการอธิบายเหตุการณ์ให้ผู้ฟังได้รับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น แต่อาจจะเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจได้โดยตรงเพราะว่าหน้าที่ของวาทกรรมนี้จะไม่มีการบอกโดยตรง เช่น การอ้างถึงหรือความพยายามหาเหตุผลให้เกิดความน่าเชื่อถือหรือการเสนอแนะต่อเรื่องที่อาจเกิดขึ้นต่อไปได้ จึงกล่าวได้ว่า การวิเคราะห์ Function คือการค้นหาผลของวาทกรรมมากกว่า การหาข้อมูลดิบหรือเนื้อหา อาจเรียกได้ว่า เป็นการค้นหาจุดมุ่งหมายของการทำวาทกรรมได้อย่างไร แต่มีคำตอบได้จากการศึกษา Variation

สำหรับ Guy Cook (Guy Cook, 1992) ยังกล่าวถึงการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ว่าไม่ได้เกี่ยวข้องกับภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ยังวิเคราะห์ไปถึงบริบทของการติดต่อสื่อสาร (The Context of Communication) ว่าใครกำลังติดต่อกับใคร ทำไม และอยู่ในสถานการณ์และสังคมรูปแบบใดผ่านสื่อประเภทใดและการพัฒนาการติดต่อสื่อสารนั้นแตกต่างกันในรูปแบบและการกระทำอย่างไร รวมถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกัน

และในการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) ของฟูโกต์ (อ้างใน จงกลณี โตสกุลวงศ์, 2542, หน้า 16) ก็คือ การพยายามศึกษาและสืบค้นกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ในการสร้างเอกลักษณ์ และความหมายให้กับสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติกรของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้ช่วงชิงการนำ (Hegemony) ในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ อย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้างและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการสร้างรวมตลอดถึงการเก็บกด หรือ ปิดกั้น สิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมมีอย่างไร ดังนั้นในตัวของวาทกรรมจึงมีอำนาจอยู่ด้วย และอำนาจแห่งวาทกรรมนั้นมีแนวโน้มจะตอกย้ำความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ดำรงอยู่แต่เดิมแล้ว ถ้าวาทกรรมที่ว่ามีเรียกว่าวาทกรรมกระแสหลัก (Dominant Discourse) วาทกรรมที่ก้าวขึ้นมาท้าทายวาทกรรมชนิดแรกก็จะเรียกว่า วาทกรรมทวนกระแส (Counter Analysis)

ส่วนแนวคิดเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis) ของ Norman Fairclough (1995, หน้า 91-92) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์วาทกรรมสื่อ (Media Discourse) ได้กล่าวว่า วาทกรรมใช้เป็นความหมายในเชิงภาษาศาสตร์ ซึ่งหมายถึงทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน และในบางครั้งอาจหมายรวมไปจนถึงกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์บางอย่างที่สื่อความหมาย ตามแนวคิดของ Fairclough เหตุการณ์การสื่อสารจะประกอบด้วยมิติ 3 ประการ กล่าวคือ ตัวบท (Text) ปฏิบัติการวาทกรรม (Discourse Practice) และปฏิบัติการด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ดังนั้นการวิเคราะห์วาทกรรมของเหตุการณ์สื่อสารใดๆ จึงหมายถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมิติทั้ง 3 ดังกล่าวการวิเคราะห์ “บท” อาจหมายถึงการวิเคราะห์ทั้งในแง่ของความหมายหรือรูปฟอร์มของตัวบทสำหรับปฏิบัติการวาทกรรมนั้นเป็นอีกมิติหนึ่งของเหตุการณ์การสื่อสารที่สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งในแง่ของกระบวนการผลิตบท (Text Production) และการบริโภคบท (Text Consumption) ซึ่งจะเห็นได้ชัด

ในสื่อสารมวลชนประเภทต่าง ๆ ในส่วนของปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมนั้น หมายถึง สภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมเหตุการณ์การสื่อสารนั้นอยู่ ซึ่งปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมนี้สามารถพิจารณาได้ทั้งในแง่การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม สามารถสรุปได้ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ตามกรอบแนวคิดข้างต้น ปฏิบัติการวาทกรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างตัวบทกับปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ตัวบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยตัวบทอาจถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมโดยผ่านทางปฏิบัติการวาทกรรม ในขณะที่ตัวบทเองก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับภาษา สังคม และวัฒนธรรมไทย

2.1 ลักษณะภาษาไทย

2.1.1 แนวการศึกษาเรื่องเสียงในภาษาไทย คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540, หน้า 66) ได้อธิบายไว้ว่า หน่วยเสียงในภาษาไทยแบ่งออกเป็น 3 ชนิด

1. หน่วยเสียงสระ (Vowel phonemes)
2. หน่วยเสียงพยัญชนะ (consonant phonemes)
3. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ (Tonemes)

หน่วยเสียงสระในภาษาไทย

เสียงสระ เป็นเสียงที่เกิดจากลมที่ผ่านเส้นเสียงที่ปิดเกือบสนิท ลมจากปอดจึงต้องดันออกมา ทำให้เส้นเสียงสั่น ดังนั้นสระทุกเสียงจึงเป็นเสียงก้อง (Voiced) และเมื่อลมขึ้นมาถึงช่องปาก อวัยวะในช่องปาก จะไม่ปิดกั้นลม (Open approximation) หรือทำให้เป็นช่องแคบ ดังนั้นเสียงสระจึงเปล่งออกมาได้โดยสะดวก

ชนิดของหน่วยเสียงสระในภาษาไทย

หน่วยเสียงสระในภาษาไทยแบ่งออกเป็น 2 ชนิด

1. หน่วยเสียงสระเดี่ยว (Simple Vowels)
2. หน่วยเสียงสระประสม (Diphthongs)

หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทยมี 18 หน่วยเสียงแบ่งเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยว เสียงสั้น 9 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว 9 หน่วยเสียงดังนี้

อิ	อี	เอะ	เอ	เอะ	แอ
อึ	อือ	อะ	อา	อุ	อู
โอะ	โอ				

ในภาษาไทยมีหน่วยเสียงสระเดี่ยว 2 คู่ที่ไม่มีคู่เทียบเสียงระหว่างหน่วยเสียงสระเสียงสั้น และหน่วยเสียงสระเสียงยาว จึงต้องพิจารณาจากคู่เทียบเสียงคล้าย ดังนี้

คู่เทียบเสียงคล้ายสระเดี่ยวเสียงสั้น

“เกริ่น”

“น้อง”

สระเดี่ยวเสียงยาว

“กรีน”

“น้อง”

หน่วยเสียงสระประสม คือ สระที่เริ่มต้นเสียงจากสระเดี่ยวเสียงหนึ่ง แล้วเลื่อนไปหาสระเดี่ยวอีกสระเสียงหนึ่ง หน่วยเสียงสระประสมในภาษาไทยมี 3 หน่วยเสียงคือ

/ia/	เช่น	/rian/	“เรียน”
/ia/	เช่น	/rian/	“เรือน”
/ua/	เช่น	/ruan/	“รวน”

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทย

เสียงพยัญชนะเป็นเสียงก้องหรือไม่ก้องก็ได้ ลมที่ใช้ในการเปล่งเสียงเมื่อผ่านเส้นเสียงขึ้นมาจะถูกกักที่ใดที่หนึ่งในช่องปากแบบปิดสนิท (Complete closure) หรืออาจจะถูกบีบให้ผ่านช่องแคบ (Close approximation) จนเกิดเป็นเสียงเสียดแทรกก็ได้และลมนั้นจะออกทางช่องปากหรือช่องจมูกก็ได้

หน้าที่ของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทย

หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทยทำหน้าที่ได้ 2 อย่าง ตามลักษณะการปรากฏดังนี้

1. เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้น (initial consonants)
2. เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย (final consonants)

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น คือ หน่วยเสียงที่ปรากฏต้นคำหรือต้นพยางค์ แบบออกเป็น 2 พวก คือ

1. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว (simple initial) มีทั้งหมด 21 หน่วยเสียงดังนี้

เครื่องหมายแทนเสียงของไทย

ป	พ, ภ, ผ	บ	ต, ถ	ท, ฐ, ฑ, ฒ, ฐ, ถ	ด, ฎ
ก	ข, ค, ฆ	อ	จ (จร-)	ช, ฉ, ฌ	ถ, พ, (หล-)
ร, (หร-)	ฟ, ฝ		ศ, ษ, ส, ษ, ฌร-, ฌร-, ฌร-, ทร-		ห, ฮม,
หม-	น, ณ, หน-	ง, หง-	ว, หว	ญ, ย, หย-, หญ-, อย-	

2. หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำ (cluster) คือ หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว 2 หน่วยเสียงเรียงกัน มีทั้งหมด 11 หน่วยเสียง คือ

เครื่องหมายแทนเสียงของไทย

ปร-	พระ-	ปล-	พล-, ผล-	ตร-	กร-	กล-
กว-	ขร-, ฌร-	ขล, คล-		ขว, คว-		

หน่วยเสียงพยัญชนะท้าย คือ หน่วยเสียงพยัญชนะที่ปรากฏท้ายคำหรือพยางค์ได้มี 9 หน่วยเสียง ดังนี้

เครื่องหมายแทนเสียงของไทย

บ, ป, พ, ภ, ฯลฯ	ด, ต, ฎ, ฏ, ท, ถ, ส ฯลฯ	ก, ข, ค, ฆ ฯลฯ
ม	น, ณ, ร, ล, พ	ย

หน่วยเสียงวรรณยุกต์

เสียงวรรณยุกต์ คือ ระดับเสียงสูงต่ำที่ทำให้ความหมายของคำแตกต่าง เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยเป็นเสียงสำคัญ เพราะสามารถทำให้คำที่ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้นเสียงสระ หรือเสียงพยัญชนะท้ายอย่างเดียวกัน มีความหมายแตกต่างกัน เช่น มา กับ หมา วุ่น กับ วุ้น

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย มี 5 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะของเสียง คือ

1. หน่วยเสียงวรรณยุกต์ระดับ (level tones) คือ เสียงวรรณยุกต์ที่มีระดับเสียงเดียวกัน โดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นออกเสียงจนสิ้นการออกเสียงมี 3 หน่วยเสียง คือ
  - 1.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์กลาง – ระดับ (mid – tone) ไม่ใช้สัญลักษณ์ / /
  - 1.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ – ระดับ (low – tone) ใช้สัญลักษณ์ / \ /
  - 1.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง – ระดับ (high tone) ใช้สัญลักษณ์ / / /
2. หน่วยเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ (contour tones) คือ เสียงวรรณยุกต์ที่มีการเปลี่ยนระดับเสียงในตอนท้ายของการออกเสียงอาจจะสูงขึ้นหรือลงต่ำก็ได้ มี 2 หน่วยเสียงคือ
  - 1.1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์สูง-ตก (falling tone) ใช้สัญลักษณ์ / ^ /
  - 1.2 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ขึ้น (rising tone) ใช้สัญลักษณ์ / /

จากเอกสารการศึกษาเรื่องหน่วยเสียงในภาษาไทย สรุปได้ว่า หน่วยเสียงในภาษาไทย แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ หน่วยเสียงสระ หน่วยเสียงพยัญชนะ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ โดยหน่วยเสียงในภาษาไทยจะค่อนข้างแตกต่างจากหน่วยเสียงของภาษาชาวไทยภูเขา เช่น ในภาษากะเหรี่ยงไม่มีเสียง ฟ ฝ ภาษาอื้อก็ไม่มีเสียง ร จะแทนด้วยเสียง ล เป็นต้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากแถบบันทึกเสียงที่ถ่ายถอดเป็นความเรียงมาสรุปเพื่อดูรูปแบบเสียงที่ปรากฏในภาษาที่ผู้ทำกิจกรรมหน้าเสาธงใช้

2.1.2 แนวการศึกษาเรื่องคำในภาษาไทย

คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540, หน้า 94) ได้อธิบายไว้ว่า การศึกษาเรื่องคำ คือ การศึกษาเรื่องคำในภาษาไทยเชิงภาษาศาสตร์ กล่าวคือ คำในภาษาไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นกี่ชนิด แต่ละชนิดแตกต่างกันอย่างไรและในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทาง

สังคมและวัฒนธรรม ภาษาไทยมีกลไกระไรเพื่อสร้างคำใหม่ให้มีคำเพียงพอในภาษาและเป็นที่เข้าใจยอมรับกันในสังคม นอกเหนือจากการยืมคำภาษาต่างประเทศโดยตรง การศึกษาคำในแนวนี้ ถือเป็น การศึกษาตัวภาษา มิได้เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกเช่นวัฒนธรรม

การศึกษาเรื่องคำในภาษาไทยเชิงวัฒนธรรมและสังคม

คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540, หน้า 90-94) กล่าวว่าการศึกษา เรื่องคำในแนวนี้ จะขอแบ่งออกเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ดังนี้

1. คำแสดงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่

สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในปัจจุบันเต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนมีลักษณะ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในสังคมไทยและสังคมโลก ความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี สมัยใหม่ ทำให้มนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยเครื่องจักรกล เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องทุนแรงประเภทต่างๆ ทั้งภายในบ้านและสำนักงาน วิถีชีวิตของสมาชิกในสังคมและที่อยู่ที่พักอาศัยเปลี่ยนไป เรามองเห็น ความเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม วัตถุ จิตใจ และแน่นอนเรามองเห็นการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง ทางภาษาคด้วย ลักษณะการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาในประการหลังนี้จะเห็นได้จากรูปของคำที่ยืม จากภาษาต่างประเทศ คำไทยที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อรองรับวัฒนธรรม อารยธรรมเหล่านี้ ลองพิจารณาวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของคนไทยในปัจจุบัน

2. คำที่แสดงสิทธิประโยชน์และความเชื่อ

จากการสำรวจวิจัยทางภาษาศาสตร์ เกี่ยวกับภาษาตระกูลไท พบว่ามีคนไททางตอนใต้ ของประเทศจีน และทางตอนเหนือของเวียดนามบางส่วนยังนับถือผี มิได้นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนา อื่นๆ เช่นที่เป็นอยู่ในประเทศไทยทุกวันนี้ ความแตกต่างในสิทธิศาสนามีผลต่อความแตกต่างด้าน ประเพณีและพิธีกรรม ดังจะเห็นได้จากความแตกต่างเรื่องเล่า คนไทยนอกประเทศไทยบางกลุ่มที่ยัง นับถือผีจะได้คำศัพท์ที่เป็นแบบพื้นบ้าน ซึ่งเราพอเข้าใจได้ เช่น ผี เจ้าพ่อ แถนขวัญ ใจ ในส่วนของ คำว่า ผี จะมีการแบ่งประเภทมากมาย เช่น ผีปอบ ผีบ้าน ผีเรือน ผีปู่ตาตาย ผีต้นไม้ ผีฟ้า ผีน้ำ ฯลฯ

3. คำที่แสดงฐานะและความสัมพันธ์ทางสังคม

นอกจากคำจะสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่และสิทธิความเชื่อประเพณีแล้ว คำยังสามารถแสดงถึงสภาพของสังคมในแง่ของฐานะและความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม สังคมไทย สมัยโบราณได้ชื่อว่า เป็นสังคมระบบเครือญาติ ไม่ค่อยมีความแตกต่างด้านฐานะทางสังคมมากนักคำที่ ปรากฏเรียกขาน มักเป็นคำเรียกกันในหมู่เครือญาติ กล่าวคือ ทุกคนในกลุ่มถือเป็นญาติพี่น้องมีความ

เกี่ยวข้องกัน ปัจจุบันลักษณะเช่นกัน ยังมีให้เห็นอยู่ทั่วไป เช่น การเรียกคนที่เราไม่รู้จัก ถ้ามีอายุ ก็จะเรียกว่า ลุง ป้า ตา หรือยาย หรือเป็น น้ำ พี่ น้อง ลูก หรือหลาน ในกรณีที่อ่อนอาวุโส คำสรรพนามที่เรียกขานกัน ไม่ได้บอกฐานะที่ต่างกันในสังคม เช่น เอ็ง ข้า มึง กู ดู เรา เป็นต้น

4. คำที่แสดงสภาพทางการเมืองการปกครอง

คำที่ปรากฏในหลักฐานโบราณ เช่น ศิลาจารึก คัมภีร์โบราณ วรรณกรรม ฯลฯ ล้วนแสดงถึงลักษณะการเมืองการปกครองของสังคมไทย ดังที่นักประวัติศาสตร์ นักวิจารณ์วรรณกรรมได้ยึดถือเป็นร่องรอยหลักฐานและแนวในการสืบค้น วิจัยสภาพการเมืองการปกครองของสังคมไทยสมัยก่อน ยกตัวอย่างเช่น คำที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ได้สะท้อนให้เห็นถึงหารปกครองแบบพ่อปกครองลูก เนื่องจากคำที่ใช้ไม่ได้แสดงลักษณะฐานะและความสัมพันธ์ทางสังคมที่แตกต่างกันมากนัก แต่เป็นคำแสดงลักษณะทางเครือญาติ ในขณะที่ในสมัยอยุธยามีคำราชาศัพท์ที่แสดงความแตกต่างทางชนชั้นฐานะทางสังคมปรากฏอยู่ทั่วไป อันสะท้อนให้เห็นถึงระบบการปกครองแบบสิทธิเทวราชที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน คือเขมร

กล่าวโดยสรุปแล้ว คำเป็นหลักฐานสำคัญที่ถือเป็นผลผลิตของสังคมและประวัติศาสตร์ คำจึงเหมือนกับเป็นร่องรอยของวัฒนธรรมที่จะนำเราไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ ลัทธิ ความเชื่อ ประเพณี สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครอง การศึกษาเรื่องคำ ด้านหนึ่งอาจจะเหมือนกับการศึกษาชั้นของดิน หรือหินที่ซับซ้อนทับถมกันมานานนับร้อยนับพันปีด้วยวิธีการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ เราก็จะสามารถนำมาเป็นหลักฐานในการสืบค้นเพื่อสร้างภาพในประวัติศาสตร์โลกหรือของสังคมได้

การศึกษาเรื่องคำในภาษาไทยเชิงภาษาศาสตร์

คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540, หน้า 94-99) กล่าวว่า การดูคำในฐานะที่เป็นกลุ่มเสียงที่มีโครงสร้างเป็นระบบ คุณลักษณะของคำ และกลไกในการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษา การศึกษาคำในแนวนี้นับมองข้ามองค์ประกอบภายนอก อันได้แก่องค์ประกอบด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้พูดสังกัดอยู่ แต่มองที่สมอง การรับรู้การสร้างคำในภาษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมบัติประจำตัวของมนุษย์ทุกกลุ่ม ทุกเผ่าพันธุ์ ในทางภาษาศาสตร์

การสร้างคำ ภาษาเป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตที่ต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตัวของมันเองเพื่อความอยู่รอด ซึ่งกระทำได้อย่างน้อยสองวิธี วิธีแรกคือการสร้างกลไกเพื่อพัฒนาตัวเอง กลไกนี้ คือ กลไกการสร้างคำขึ้น เพื่อให้พอเพียงกับความต้องการของชุมชน และวิธีที่สองคือ การยืมคำภาษา

ต่างประเทศมาใช้ในภาษาโดยตรง ปกติแล้วภาษาจะเริ่มสร้างคำเพื่อรองรับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป คำที่สร้างเพิ่มขึ้นมาใหม่มักเป็นคำในภาษานั้นเอง เช่น การนำคำที่มีอยู่แล้วมาประสมกันเพื่อสร้างเป็นคำใหม่ การนำคำมาซ้อนกันหรือซ้ำกัน เป็นต้น แต่ละภาษาจะมีวิธีการเพิ่มหรือสร้างคำที่แตกต่างกัน เมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างชนต่างถิ่น ต่างภาษา การรับเอาคำต่างถิ่นมาใช้เป็นเรื่องปกติ เช่นเดียวกับการรับเอาวัฒนธรรมด้าน ๆ อื่น ในที่นี้ จะเน้นถึงการสร้างคำในแนวแรก คือสร้างคำใหม่จากกลไกของตัวภาษานั้น ๆ การยืมคำเป็นเรื่องน่าสนใจในแง่ของการเปลี่ยนแปลงเสียงบางเสียง การออกเสียง การกำหนดเสียงวรรณยุกต์ของคำยืม การเปลี่ยนความหมาย การให้ฐานะทางสังคมและวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ แก่คำยืม ตลอดจนการถ่ายเสียงคำยืมเป็นภาษาไทยมีการทำอย่างเป็นระบบแต่จะไม่กล่าวถึงในที่นี้

ภาษาไทยมีวิธีการสร้างคำหลายแบบ แต่จะขอกกล่าวถึงเพียง 4 แบบ คือ การประสม การซ้อน การซ้ำ และการเติม

คำประสมคำ

การประสมคำ จัดได้ว่าเป็นวิธีการสร้างคำใหม่มากที่สุด และเกิดขึ้นตลอดเวลา การประสมคำในภาษาไทย คือการนำคำมากกว่าหนึ่งคำมาเรียงกันตามลักษณะของภาษาไทย คือ คำหลักจะอยู่ต้น และตามด้วยคำขยายหรือส่วนขยาย อาจมีความหมายตามความหมายของคำที่เรียงกัน แต่ใช้เป็นชื่อเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือแทนกริยาอาการ บอกสภาพ ฯลฯ ก็ได้ ตัวอย่างเช่น หม้อหุงข้าว ตู้เสื้อผ้า หรืออาจมีความหมายใหม่ที่เกี่ยวเนื่องหรือไม่เกี่ยวเนื่องกับความหมายประจำคำของแต่ละคำที่นำเรียงกันก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ แสงอาทิตย์ บานเย็น ดินโต ลูกเสือ

การซ้อนคำ

ก่อให้เกิดคำใหม่ แต่ความหมายของคำไม่แตกต่างไปจากเดิมนัก คำที่มาเรียงกันนั้นมักเป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสื้อสาค ผีเสื้อ กุ้งหอย ธรรมดาสามัญ ชุกสมัย เล็กน้อย เหลือหลาย

การซ้ำคำ

การซ้ำคำเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของการสร้างคำใหม่ในภาษาไทย การซ้ำคือการออกเสียงคำใดคำหนึ่งมากกว่าหนึ่งครั้ง ดังตัวอย่าง

ดี ๆ คำ ๆ แดง ๆ สวย ๆ กลาง ๆ ห้อย ๆ คน ๆ เดิน ๆ เล็ก ๆ เย็น ๆ เซ้า ๆ สาย ๆ
ซ่า ๆ เร็ว ๆ

การเติม

การเติม หมายถึงการนำหน่วยคำไม่อิสระ ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่าคำเติม ไปวางไว้ข้างหน้า
หน่วยคำอื่น ๆ

การ	-	การกิน	การนอน	การเดิน
ความ	-	ความดี	ความตาย	ความรู้
นัก	-	นักเรียน	นักเขียน	นักศึกษา
ชาว	-	ชาวบ้าน	ชาวเมือง	ชาวเชียงใหม่

ลักษณะการเติมเช่นนี้เป็นไปอย่างไม่จำกัด สามารถสร้างคำใหม่ได้ไม่รู้จบ ถ้าเงื่อนไขของ
การเติมคำเป็นไปตามหลักของภาษา เช่น การ สามารถเติมหน้าคำกริยาอาการได้เสมอ ไม่ว่าคำกริยานี้
จะเป็นคำไทยแท้หรือเป็นคำยืมก็ตาม เช่น การโทรศัพท์ การคีย์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

จากวิธีการสร้างคำ 4 แบบนี้ สรุปได้ว่า การสร้างคำเกิดจากความต้องการของคนในสังคม
นั้นที่จะใช้ภาษาให้ได้ความและเกิดความเข้าใจกันในสังคมที่ตนอยู่ และเพื่อพร้อมรับการพัฒนาของ
สังคมวัฒนธรรมต่างๆที่เข้ามาในขณะนั้นหรือในอนาคตอันใกล้ ในงานวิจัยชิ้นนี้ที่เช่นกันต้องการมุ่งศึกษา
คำที่นักเรียนที่ทำกิจกรรมหน้าเสาธงนำมาใช้พูดหรือกล่าวซ้ำๆ หรือแปลกแตกต่างจากการใช้คำเพื่อ
สื่อสารในสังคมไทยโดยทั่วไป

2.1.3 ประโยคภาษาไทย

คณะอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2540, หน้า 104) กล่าวว่า
เนื่องจากประโยคประกอบด้วยคำ จึงจะกล่าวถึงคำชนิดต่าง ๆ เป็นลำดับแรกหรือกลุ่มคำจะไปทำหน้าที่
ต่าง ๆ ในประโยค เรียกว่า วลี เรื่องวลีจะได้กล่าวถึงเป็นลำดับต่อจากเรื่องคำ

ชนิดของคำในประเทศ

คำในประโยคสามารถแบ่งตามความหมายหลหน้าที่ได้ 7 ชนิด

1. คำนาม คำนามเป็นคำที่กล่าวถึงบุคคล สัตว์ สิ่งของ เช่น นกบิน

2. คำสรรพนาม คำสรรพนามเป็นคำที่ใช้แทนคำนามที่ผู้พูดหรือผู้เขียนได้กล่าวถึงแล้ว หรือเป็นที่เข้าใจกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง เพื่อจะได้ไม่ต้องกล่าวคำนามซ้ำ เช่น ฉันรักเธอ

3. คำกริยา คำกริยาเป็นคำที่บอกความหมายว่า เป็นการกระทำ แสดงอาการ อยู่ในสภาพ หรือมีความรู้สึกนึกคิด เช่น เธอหันศอก

4. คำวิเศษณ์ คำวิเศษณ์ เป็นคำที่ใช้ขยายคำอื่น มีความหมายบอกสภาพต่าง ๆ (ขนาด, ตำแหน่ง, จำนวน, ลักษณะ, ความเร็ว, สี, กลิ่น ฯลฯ) หรือบอกอาการก็ได้ คำวิเศษณ์อาจขยายนาม ขยายกริยา หรือขยายวิเศษณ์ด้วยกัน ดังเช่น

- นกเล็ก ๆ บิน (“เล็ก ๆ” บอกขนาด ขยาย “นก”)

- นกบินสูง (“สูง” บอกความสูง ขยาย “บิน”)

5. คำบุพบท คำบุพบท เป็นคำที่แสดงการเชื่อมโยงคำหนึ่ง หรือกลุ่มคำหนึ่ง ให้สัมพันธ์กับคำอื่น หรือกลุ่มคำอื่น เพื่อบอกสถานที่ เวลา ผู้รับ เครื่องมือ ความเป็นเจ้าของ ผู้กระทำร่วม ฯลฯ เช่น เปียโนใต้ต้นมะม่วง (“ใต้” บอกสถานที่)

ศักดิ์ไปโรงเรียนเมื่อเช้านี้ (“เมื่อ” บอกเวลา)

6. คำสันธาน คำสันธานเป็นคำที่แสดงความเชื่อมโยงประโยคกับประโยค คำกับคำ ประโยคที่ใช้คำสันธานจะแยกออกเป็นประโยคที่มีเนื้อความบริบูรณ์มากกว่า 1 เนื้อความเช่น แดงไปโรงเรียนแต่ดำไปตลาด (เนื้อความที่ 1 : แดงไปโรงเรียน + แต่ (สันธาน) + เนื้อความที่ 2 : ดำไปตลาด)

7. คำพิเศษ/คำอุทาน คำพิเศษเป็นคำที่ใช้ขยายทั้งประโยค อาจบอกการคาดคะเน อารมณ์ ฯลฯ น่ากลัว ฝนจะตกนะ โห้ ตูบตายเสียแล้ว

ชนิดของวลี วลีแบ่งตามหน้าที่ในประโยคได้ 4 ชนิดดังนี้ คือ นามวลี กริยาวลี

บุพบทวลี และพิเศษวลี

1. นามวลี นามวลี ได้แก่ คำนามคำเดียว หรือคำนามตามด้วยส่วนขยาย ซึ่งไปทำหน้าที่หนึ่ง ๆ ในประโยค (เช่น เป็นหน่วยประธาน (ป)) นก/เล็ก ๆ บิน (คำนาม + ส่วนขยาย)

2. กริยาวลี กริยาวลี ได้แก่ คำกริยาคำเดียว หรือคำกริยากับส่วนขยายหน้า หรือหลังคำกริยา ไปทำหน้าที่หนึ่ง ๆ ในประโยค (เป็นหน่วยกริยา (ก)) นกบิน/สูงเหนือเมฆ (คำกริยา + ส่วนขยาย)

3. บุพบทวลี บุพบทวลี ได้แก่ คำบุพบทตามด้วยนามวลี ทำหน้าที่หนึ่ง ๆ ในประโยค (เช่น เป็นส่วนขยายกริยา) เฮ้ไป/ที่/สวนสัตว์ (คำบุพบท + นามวลี)

5. พิเศษวลี พิเศษวลี ได้แก่ คำพิเศษคำเดียว หรือคำพิเศษตามด้วยส่วนขยาย ทำหน้าที่หนึ่งในประโยค (เป็นหน่วยเสริมประโยค (พ)) ที่จริง/นะ ฉันไม่ชอบกาแฟหรอก (คำพิเศษ + ส่วนขยาย)

องค์ประกอบประโยค มีดังนี้

1. หน่วยประธาน (ป)
2. หน่วยกริยา (ก)
3. หน่วยกรรมตรง (ต)
4. หน่วยกรรมรอง (ร)
5. หน่วยเสริมประโยค (พ)

หน่วยประธาน (ป) ได้แก่ นามวลีที่สัมพันธ์กับคำกริยา โดยจะนำหน้าคำกริยา เช่น ชายคนนั้นกำลังยิ้ม ป

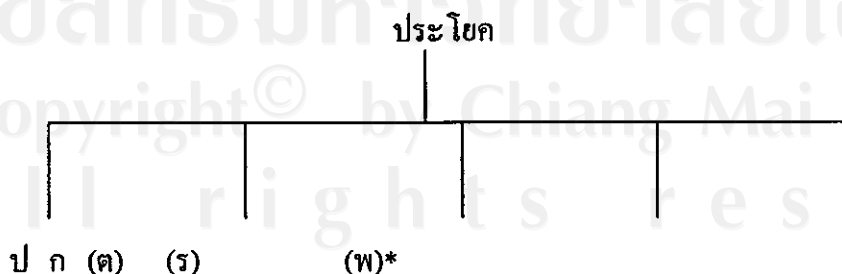
หน่วยกริยา (ก) ได้แก่ กริยาวลีในประโยค เช่น ชายคนนั้นกำลังยิ้ม ก

หน่วยกรรมตรง (ต) ได้แก่ นามวลีที่สัมพันธ์กับคำกริยา โดยจะตามติดคำกริยา เช่น ชายคนนั้นกำลังตัดหญ้า อยู่ ต

หน่วยกรรมรอง (ร) ได้แก่ บุพบทวลี หรือนามวลี ที่สัมพันธ์กับคำกริยา ห่างออกไป จากหน่วยกรรมตรง (มีความหมายเป็น “ผู้รับ”) จะอยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยกรรมตรง เช่น ครูใหญ่จะแจกรางวัลแก่นักเรียน ร

หน่วยเสริมประโยค (พ) ได้แก่ พิเศษวลี ทำหน้าที่ขยายทั้งประโยค จะอยู่ในตำแหน่ง ต้นประโยค หน้าหน่วยกริยา (ก) หรือท้ายประโยคก็ได้ เช่น ที่จริง เขาพูดเก่งนะ องค์ประกอบ ประโยคดังกล่าวเรียงลำดับกันได้ ดังนี้

แผนผังแสดงองค์ประกอบประโยค

* พ อาจปรากฏ ต้นประโยค หน้า “ก” หรือ ท้ายประโยคก็ได้

แผนผังนี้อธิบายว่า องค์ประกอบประโยคเรียงลำดับกันดังนี้ “ป” อยู่หน้า “ก” ตามด้วย “ต” (ถ้ามี) ตามด้วย “ร” (ถ้ามี) สำหรับ “พ” อาจปรากฏได้ในตำแหน่งต้นประโยค หน้า “ก” หรือท้ายประโยค

ตำแหน่งที่ปรากฏของหน่วยหลัก ๆ ของประโยคจะเรียงลำดับกัน ดังนี้ คือ หน่วยประธาน (ป) ตามด้วยหน่วยกริยา (ก) ตามด้วยหน่วยกรรมตรง (ต) ตามด้วยหน่วยกรรมตรง (ร)

แต่จะพบว่า บางครั้งมีการย้ายที่องค์ประกอบประโยคได้เหมือนกัน เช่น ตัวอย่างต่อไปนี้
ฝน/ตกแล้ว → ตกแล้ว/ฝน

ป ก ก ป

อนึ่ง มีประโยคลักษณะหนึ่งที่มีกขึ้นต้นด้วยคำกริยา คำกริยาที่ขึ้นต้น ได้แก่ “เกิด, มี และปรากฏ” ประโยคเช่นนี้ อธิบายได้ว่า เป็นประโยคที่ผู้พูดจะใช้เมื่อต้องการเน้นกริยา กล่าวคือ เน้นว่า ได้เกิด (เหตุการณ์บางอย่าง)ขึ้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่าประโยคที่ขึ้นต้นด้วย “เกิด, มี, ปรากฏ” นั้น ไปไว้หน้าประโยค

*โรคระบาด/เกิดที่หมู่บ้านนี้ → เกิด/โรคระบาด/ที่หมู่บ้านนี้

ก ก ก- ป -ก

การย้ายที่องค์ประกอบนั้น นอกจากจะย้ายทั้งหน่วยไปไว้ต้นประโยค เช่น ย้ายหน่วย กริยา ทั้งหน่วยแล้ว ยังอาจย้ายเพียงส่วนขยายไปไว้ต้นประโยคก็ได้ เช่น

แขก/มาที่บ้านของจุ่มทุกวัน → ที่บ้านของจุ่ม/แขก/มาทุกวัน

ป ก ก- ป -ก

กริยา + ส่วนขยายกริยา

ส่วนขยายกริยา กริยา + ส่วนขยายกริยา

ยังอาจมีการย้ายส่วนขยายนามด้วยส่วนขยาย นามอาจย้ายไปต้นประโยค เพื่อแสดงกรอบความคิด กล่าวคือ แสดงประเด็นหลักของเนื้อความที่ จะกล่าวถึงต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บนของหมาตัวนี้ | ฟุจัง → หมาตัวนี้ | บน | ฟุจัง

ป ก | กรอบความคิด ป ก |

นาม + ส่วนขยาย

ส่วนขยายนาม + นาม

การย้ายที่องค์ประกอบประโยคนั้น นอกจากจะย้ายไปต้นประโยคแล้ว ยังอาจย้ายไปท้ายประโยคได้ด้วย เช่น ย้ายหน่วยกรรมตรง (ค) ย้ายส่วนขยายนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ฉัน	ซั๊ก	ชุดนักเรียน	แฉ้วนะ	→	ฉัน	ซั๊กแฉ้วนะ	ชุดนักเรียน
ป	ก-	ค	-ก		ป	ก	ค

ประโยคอาจมีการละหน่วยประธาน (ป) ในประโยคได้ หากสิ่งที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน (ป) ปรากฏแล้วในบริบทของการสื่อสาร เช่น ในการใช้ประโยคคำสั่ง – ขอร้อง ผู้พูดมักละหน่วยประธาน (ป) ซึ่งเป็นผู้ฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณ	กรุณาเปิด	หน้าต่าง	ด้วยค่ะ	→	กรุณาเปิด	หน้าต่าง	ด้วยค่ะ
ป	ก-	ค	-ก		ก-	ค	-ก

นอกจากจะมีการละคำนาม หรือหน่วยที่มีคำนามแล้ว ยังมีการละคำกริยาอีกด้วย คำกริยาที่ละได้ ได้แก่ “เป็น, คือ” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วันนี้	เป็น	วันแรงงานแห่งชาติ	→	วันนี้	วันแรงงานแห่งชาติ
ก	ก	ค		ป	ค

นอกจากจะมีการละคำนาม คำกริยา หรือละทั้งหน่วยของประโยค เช่น ละหน่วยประธาน (ป) หน่วยกริยา (ก) แล้วยังมีการละเฉพาะส่วนย่อย ๆ ซึ่งได้แก่ส่วนขยายของคำ เช่น ละคำว่า “หนึ่ง” ที่อยู่หน้า หรือหลังคำลักษณนาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เธอ	ช่วยหยิบ	หมอนใบหนึ่ง	สิ	→	เธอ	ช่วยหยิบ	หมอนใบ	สิ
ป	ก-	ค	-ก		ป	ก-	ค	-ก

ประโยคความเดียว หมายถึงประโยคที่มีคำกริยาเพียง 1 คำเท่านั้น ในหน่วยกริยาของประโยค และไม่ผ่านกระบวนการรวมประโยคใดๆ

ม้า	กำลังวิ่ง
ป	ก

เมื่อนำประโยคความเดียว 2 ประโยคมารวมกัน โดยที่คำกริยาของทั้งสองประโยค ทำหน้าที่เป็นหน่วยหลักของหน่วยกริยา ร่วมกัน ประโยคทั้งสองรวมกันเป็น ประโยคความรวม อาจจะมีหรือไม่ มีคำสันธานปรากฏในประโยคก็ได้

มัดำ	วี่ง + แต่ + มำล่าย	กัณ	หญ้ำ	→
ป	ก สัน	ป	ก ต	

 มำดำวี่ง แต่มำล่ายกัณหญ้ำ

ประโยคความรวมจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อความ 2 เนื้อหา ความสัมพันธ์นี้อาจเป็นไปในลักษณะขัดแย้งกัน หรือไม่ขัดแย้งกัน ความสัมพันธ์แบบอื่น ๆ ของประโยคความรวม มีตัวอย่างดังนี้

อู้ด	ไป	ตลาค + หรือ + อ้อย	ไป	ตลาค	→
ป	ก	ต สัน	ป	ก ต	

นอกจากประโยคความรวม ยังมีประโยคที่เกิดจากการรวมประโยคความเดียว 2 ประโยคเข้าด้วยกันอีกแบบหนึ่ง ได้แก่ ประโยคความซ้อน

ประโยคความซ้อน เป็นประโยคที่เกิดจากการนำประโยคความเดียว 1 ประโยคมาแทรกอยู่ในประโยคความเดียวอีกประโยคหนึ่ง โดยเข้ามาทำหน้าที่เช่นเดียวกันนามวลี หรือวิเศษณ์ ในประโยค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วึกา	เห็น	[ ] + ครุสุรชัษ	กำลังสอน	เลข
ป	ก	ต	ป	ก ต

วึกา	เห็น	<table style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 0 5px;">ป</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 0 5px;">ก</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 0 5px;">ต</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 0 5px;">ครุสุรชัษ</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 0 5px;">กำลังสอน</td> <td style="padding: 0 5px;">เลข</td> </tr> </table>	ป	ก	ต	ครุสุรชัษ	กำลังสอน	เลข
ป	ก	ต						
ครุสุรชัษ	กำลังสอน	เลข						
ป	ก	ต						

ประโยคในภาษาไทย อาจกล่าวได้ว่ามี 2 แบบ คือ ประโยคที่ไม่ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประโยค ได้แก่ ประโยคความเดียวที่มีหน่วยประธาน (ป) อยู่หน้าหน่วย กริยา (ก) ไม่มีการย้ายที่ ไม่มีการละองค์ประกอบใด ๆ ส่วนประโยคอีกแบบหนึ่ง ได้แก่ ประโยคที่ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประโยค ได้แก่ ประโยคความเดียวที่มีการย้าย หรือละองค์ประกอบ ประโยคความรวม และประโยคความซ้อนทุก ๆ ประโยค

จากการศึกษาเรื่องประโยคในภาษาไทยนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบประโยคภาษาไทยเกิดจากการเรียบเรียงคำ 7 ชนิดในภาษาไทย เข้าเป็นรูปประโยคเพื่อใช้ในการสื่อสาร โดยมีองค์ประกอบของประโยค คือ ประธาน + กริยา + กรรม หรือ ภาคประธาน และ ภาคแสดง ถ้าประโยคขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปจะทำให้การสื่อสารไม่สัมฤทธิ์ผล สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากแถบบันทึกเสียงที่ถ่ายถอดเป็นความเรียงมาสรุปเพื่อสรุปรูปแบบประโยคที่ปรากฏในเนื้อหาการทำกิจกรรมหน้าเสาธง ในสังคมของนักเรียนชาวไทยภูเขาที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

2.2 เจตนาการสื่อสาร

นววรรณ พันธุเมธา (2525, หน้า 193-203) ได้กล่าวว่า ผู้พูดเปล่งวาจาออกมาเป็นประโยคด้วยเจตนาต่างๆ กัน อาจต้องการให้ผู้ฟังได้ทราบความคิดความรู้สึกของตน หรือต้องการให้ผู้ฟังบอกเล่าสิ่งที่ผู้ฟังทราบแก่ผู้พูด หรือต้องการให้ผู้ฟังกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ประโยคจึงอาจแบ่งตามเจตนาของผู้ใช้ประโยคได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ประโยคแจ้งให้ทราบ
๒. ประโยคถามให้ตอบ
๓. ประโยคบอกให้ทำ

๑. ประโยคแจ้งให้ทราบ (ประโยคบอกเล่า)

ประโยคแจ้งให้ทราบมีหลายชนิด เช่น

1. ประโยคบอกเล่า

- ประโยคบอกเล่าแบ่งตามความหมายได้เป็นประโยคบอกเล่ามีเนื้อความรับรองและประโยคบอกเล่ามีเนื้อความปฏิเสธ ประโยคบอกเล่าต่างๆ ไปมีเนื้อความรับรอง คือรับรองข้อความกำลังกล่าวอยู่นั้น แต่ประโยคบอกเล่าบางประโยคมีเนื้อความปฏิเสธ

- ประโยคบอกเล่าถึงเรื่องที่คุณฟังยังไม่รู้มาก่อนไม่ว่าเนื้อความจะรับรองหรือปฏิเสธ
อาจมีคำว่า ละ อยู่ท้ายประโยค หรือท้ายคำที่ต้องการเน้น

- ประโยคบอกเล่าเป็นเชิงแนะนำอาจมีคำว่า ซิ อยู่ท้ายประโยค หรือท้ายคำที่ต้องการเน้น
- ประโยคบอกเล่าเป็นเชิงขอความเห็น อาจมีคำว่า นะ อยู่ท้ายประโยค
- ประโยคบอกเล่าที่มีเนื้อความปฏิเสธหรือเป็นการกล่าวแย้งความคิดความเชื่อของผู้ฟัง

อาจมีคำว่า หรือ อยู่ท้ายประโยคหรือท้ายคำที่ต้องการเน้น นอกจากนั้น ประโยคแย้งอาจมีคำว่า ต่างหาก
อยู่ท้ายประโยคหรือท้ายคำที่ต้องการเน้น

2. ประโยคอธิบาย

- ประโยคอธิบาย ใช้อธิบายความจริงให้ผู้ฟังเข้าใจ อาจลงท้ายด้วยคำว่า นะ
- บางทีเมื่อมีการกล่าวหาหรือตำหนิก็ต้องมีการอธิบายให้เหตุผลอาจลงท้ายด้วยคำว่า นี่

3. ประโยคเตือน

- ประโยคเตือน ใช้เมื่อต้องการย้ำไม่ให้ผู้ฟังลืม อาจลงท้ายด้วยคำว่า นะ
- ประโยคท้าย ใช้เมื่อคาดว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้ว อาจมีคำ ละซิ อยู่ท้าย

ประโยคหรือท้ายคำที่ต้องการเน้น

- ถ้าเป็นประโยคคาดคะเน แสดงความมั่นใจน้อยกว่าประโยคท้าย มักใช้คำบอกมาลา
กรรมัง และมักจะมิบอกความเห็น คง อาจ ท่าจะ เห็นจะ น่ากลัว อยู่ในประโยค

- ถ้าเป็นทั้งประโยคท้ายและขอความเห็นจากผู้ฟัง อาจมีคำ ซินะ อยู่ท้ายประโยคหรือ
ท้ายคำที่ต้องการเน้น

- ประโยคสรุป ใช้เมื่อเล่าถึงผลที่เกิดขึ้น อาจมีคำ นะซิ อยู่ท้ายประโยคหรือท้ายคำ
ที่ต้องการเน้น

3. ประโยคชี้แนะ

- ประโยคชี้แนะ ใช้เมื่อต้องการให้ผู้ฟังสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจมีคำว่า แนะนำ อยู่ท้าย
ประโยคหรือท้ายคำที่ต้องการเน้น

- ประโยคเน้นเฉพาะ ใช้เมื่อต้องการเน้นคำใดคำหนึ่งในประโยคให้ต่างกับคำอื่น มักมี
คำว่า แหะละ อยู่ท้ายประโยคหรือท้ายคำที่ต้องการเน้น ข้างหน้าคำ และ อาจมีคำ จี๊ นั้น และเอง
ปรากฏอยู่

- ประโยคเน้นความสำคัญของเรื่องที่พูด ผู้พูดคิดว่าเป็นเรื่องและผู้ฟังยังไม่รู้ หรือคิดไม่ถึง ถ้ารู้แล้วอาจจะเปลี่ยนความคิดเห็นบางประการก็ได้ มักลงท้ายประโยคด้วยคำว่า นา หรือเขยวนา

๒. ประโยคถามให้ตอบ

ประโยคถามให้ตอบมีหลายชนิด เช่น ประโยคถามเพื่อความประโยคถามให้ตอบรับหรือปฏิเสธ ประโยคถามให้เลือกเอา ฯลฯ

- ประโยคถามเพื่อความใช้ถามเรื่องราวบางประการจากผู้ฟัง จะมีคำไม่ชี้เฉพาะอันได้แก่คำว่า ใคร อะไร ไหน เท่าไร ทำไร ทำไม เหตุใด เมื่อไร ก็ อยู่ในตำแหน่งคำหรือกลุ่มคำที่ถามถึง

- ประโยคถามเพื่อความอาจมีคำบอกมาลา เล่า ละ หรือ นะ นะ อยู่ท้ายประโยค

- ประโยคถามให้ตอบรับหรือปฏิเสธ จะมีคำบอกการถาม หรือ กับ ไหม อยู่ท้ายประโยค
 หนึ่ง ประโยคถามให้ตอบ ไม่ว่าจะ เป็นประโยคถามเพื่อความหรือประโยคถามให้ตอบรับหรือปฏิเสธจะมีเนื้อความเป็นปฏิเสธก็ได้

- ประโยคถามให้เลือกเอา ใช้ถามผู้ฟังเพื่อให้เลือกตอบรับอย่างใดอย่างหนึ่ง จะมีคำเชื่อมหรือ อยู่ระหว่างหน่วยกริยา ๒ หน่วย

หนึ่ง การถามนั้น โดยปรกติ ผู้ถามก็หวังคำตอบจากผู้อื่น แต่บางครั้งผู้ถามก็รำพึงกับตัวเองมิได้หวังคำตอบจากใคร ในกรณีเช่นนี้มักมีคำ นี้ หนอ น้ำ นะ ฯลฯ อยู่ท้ายประโยคถามให้ตอบนั้นๆ

๓. ประโยคบอกให้ทำ

ประโยคบอกให้ทำมีหลายชนิด เช่น

- ประโยคสั่งใช้บังคับให้ผู้ฟังทำตาม ประธานของประโยคจะเป็นคำบอกบุรุษที่ ๒ มักมีคำ ชี นะ อยู่ท้ายประโยค และในประโยคที่มีลักษณะเป็นทางการอาจมีคำว่า จง อยู่หน้าคำกริยา

- ถ้าประโยคสั่งมีความหมายปฏิเสธ หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นประโยคที่ใช้ห้าม จะมีคำว่า อย่า อยู่ในประโยค ถ้าไม่ใช่คำว่า อย่า ผู้พูดอาจใช้คำว่า ไม่ ก็ได้ แต่ต้องมีคำว่า ต้อง ซึ่งแสดงความหมายบังคับอยู่หน้าคำว่า ไม่ ด้วย ถ้าใช้คำช่วยอื่นๆ ประโยคจะทำหน้าที่เป็นประโยคแจ้งให้ทราบที่มีความหมายปฏิเสธ

- ประโยคขอร้อง ใช้ขอร้องให้ผู้ฟังทำตาม มีประธานของประโยคเป็นคำบอกนุรุษที่ ๒ และมีคำลงท้าย ซิ นะ อยู่ท้ายประโยคเช่นเดียวกับประโยคสั่ง แต่ประโยคขอร้องมักมีคำขยายกริยาเพิ่มเข้าไปในประโยคเพื่อไม่ให้ประโยคฟังห้วนเกินไป

- ประโยคชักชวน ใช้ชักชวนผู้ฟังให้ทำตาม มีประธานของประโยคเป็นคำบอกนุรุษที่ ๑ พหูพจน์ หมายถึงทั้งผู้พูดและผู้ฟัง หรือเป็นคำบอกนุรุษที่ ๒ คำบอกมาลาในประโยคชักชวนจะเป็นคำว่า นะ เอะ เอะนะ เอะนะ ถ้าประโยคชักชวนมีความหมายปฏิเสธหรือที่เรียกว่าประโยคห้าม มักใช้คำบอกมาลา นะ

- ประโยคอนุญาต ใช้อนุญาตให้ผู้ฟังทำได้ มีประธานเป็นคำบอกนุรุษที่ ๒ คำบอกมาลามักเป็นคำว่า เอะ ประโยคอนุญาตที่มีเนื้อความปฏิเสธจะมีคำขยายกริยา ต้อง ใช้กับคำบอกมาลา หรือ

- ประโยคเสนอแนะ ใช้แนะให้ผู้ฟังปฏิบัติ ไม่ได้บังคับหรือขอร้อง ประธานเป็นคำบอกนุรุษที่ ๒ คำบอกมาลามักเป็นคำว่า ซิ ซิ ซี้ ซี้ แล้วแต่ว่าจะมีการคะยั้นคะยอข้อเสนอแนะนั้นด้วยหรือไม่

- ประโยคปลอบ ใช้ชักจูงให้ผู้ฟังคลายความโกรธ ความกังวล หรือเสียใจ ประธานเป็นคำบอกนุรุษที่ ๒ คำบอกมาลามักเป็นคำว่า น้า น้า แล้วแต่การเน้น

- ประโยคขู่ ใช้ชักจูงให้ผู้ฟังทำตามด้วยวิธีบอกผลของการไม่ทำตามไว้ ประธานเป็นคำบอกนุรุษที่ ๒ ในบางกรณี ประโยคขู่มีลักษณะเป็นประโยคความรวมเชื่อมด้วยคำเชื่อม ถ้า หรือ หาก

- ประโยคทำทนาย ใช้ชักจูงให้ผู้ฟังทำตามด้วยวิธีบอกผลของการไม่ทำตามไว้เช่นเดียวกับประโยคขู่ แต่ต่างกับประโยคขู่ คือ ประโยคทำทนายประกอบด้วยประโยคความเดียว ๒ ประโยคเรียกกัน ประโยคแรกบอกเนื้อความตรงข้ามกับผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังปฏิบัติ

สรุปได้ว่า เจตนาการสื่อสาร แบ่งออกเป็น เจตนาแจ้งให้ทราบหรือประโยคบอกเล่า เจตนาถามให้ตอบหรือประโยคคำถาม และเจตนาบอกให้คำหรือคำสั่ง ห้าม ซึ่งแต่ละเจตนาจะแบ่งรายละเอียดลงไปตามข้อความหรือประโยคที่ใช้ในการสื่อสารอีกครั้ง

2.3 พฤติกรรมการสื่อสาร

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547, หน้า 12) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมที่มนุษย์ใช้สื่อสาร ได้แก่ การใช้คำพูด สายตา น้ำเสียงซึ่งเป็นรูปธรรมและการแสดงความรัก ความผูกพัน ความเอาใจใส่ซึ่งเป็นนามธรรมออกมาและตลอดเวลาโดยอาจตั้งใจหรือไม่ตั้งใจในชีวิตประจำวัน พฤติกรรมการสื่อสารที่เป็นปฏิสัมพันธ์ของบุคคลกล่าวคือการสื่อสารจะมีพฤติกรรมตอบสนองเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติคนส่วนใหญ่

จะไม่ได้สนใจกับการสังเกตพฤติกรรมการสื่อสารของคนกับคนอื่นจึงไม่ได้พัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของตนให้มีประสิทธิผลและเกิดผลดีแก่ตนเองในการดำเนินชีวิตเท่าที่ควร

พฤติกรรมสื่อสารที่มนุษย์ใช้มีทั้งที่เป็นถ้อยคำที่เรียกว่า วจนภาษา (Verbal Language) และไม่ใช่ถ้อยคำที่เรียกว่า อวจนภาษา (Non-Verbal Language) พฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ที่แสดงออกมาให้ผู้อื่นรู้ว่าตนมีความรู้สึก มีความคิด มีทัศนคติอย่างไร ในขณะที่สื่อสารต่อเรื่องราวที่กำลังสื่อสารต่อบุคคลที่สื่อสาร โดยการใช้ถ้อยคำ (วจนภาษา หรือ Verbal Language) ที่อาจเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนโดยสมาชิกในสังคมแต่ละสังคมสร้างขึ้นและตกลงใช้ร่วมกันเพื่อทำหน้าที่แทนมโนภาพของสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะของเสียงหรือภาษาพูดหรืออักษรในภาษาเขียนและการไม่ใช่ถ้อยคำ (อวจนภาษา หรือ Non-Verbal Language) ซึ่งมีมากมายที่สามารถสื่อความหมายได้โดยไม่ต้องใช้เสียงพูดหรือใช้ตัวอักษรเขียนก็สามารถรู้ความหมายและเข้าใจได้ ได้แก่กิริยาอาการ สีหน้าท่าทาง น้ำเสียง สายตา การสัมผัส เวลาในการสื่อสาร ระยะห่างช่วงที่สื่อสาร สถานที่ที่สื่อสาร ฯลฯ ล้วนไม่ใช่ภาษาถ้อยคำคือเป็นอวจนภาษาทั้งสิ้นเพราะสามารถสื่อความรู้สึกสื่อความหมายให้ผู้อื่นรับรู้ได้ เพียงแต่ความสื่อสารโดยไม่ใช่ถ้อยคำหรืออวจนภาษานั้นต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของคู่สื่อสารด้วย

สรุปว่าพฤติกรรมสื่อสารหมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกซึ่งอากัปกริยาหรือถ้อยคำ ในลักษณะที่บ่งบอกว่าเป็นการติดต่อสื่อความหมาย โดยอาศัยขบวนการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันในชีวิตประจำวันของคนทั่วไปตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอนมีความผูกพันกับการติดต่อสื่อสารอยู่กับผู้อื่นในที่ทำงานและในสังคมต่าง ๆ

พฤติกรรมสื่อสารเป็นพฤติกรรมที่มองเห็นทั้งจากภายนอกและจากภายในที่มองไม่เห็นรวมทั้งสถานการณ์แวดล้อมในการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กันของคนในการสื่อสารก็ยังมีระดับแตกต่างกันไปตามบริบททั้ง 5 ลักษณะใหญ่ คือ พฤติกรรมสื่อสารภายในตัวบุคคล พฤติกรรมสื่อสารระหว่างบุคคล (กลุ่มบุคคล) พฤติกรรมสื่อสารในองค์การ พฤติกรรมสื่อสารต่างวัฒนธรรมและพฤติกรรมสื่อสารมวลชน

ความสำคัญของพฤติกรรมสื่อสาร

มัลลิกา คณานุรักษ์ (2547, หน้า 22) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมสื่อสารมีความสำคัญมากดังนี้

1. พฤติกรรมสื่อสารทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข มีความเข้าใจต่อกัน
2. พฤติกรรมสื่อสารทำให้มนุษย์ได้พัฒนาการสื่อสารระหว่างมนุษย์ด้วยกันให้เจริญมา

เป็นลำดับ

1. มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขได้ด้วยพฤติกรรมสื่อสาร

การติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ

1.1 พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมสื่อสารที่ไม่สามารถมองเห็นได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับระดับสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะมีผลต่อการเรียนรู้ การคิด การตัดสินใจ การจดจำ ฯลฯ เช่น เวลาที่ผู้ส่งสารสื่อสารกับผู้รับสารหลายคนดูจากภายนอกทุกคนสนใจ ฟังสาร แต่ก็ไม่สามารถจะรู้ได้ว่า แต่ละคนคิดอะไรอยู่ คิดต้องกับผู้ส่งสารหรือไม่ ไม่มีใครรู้ได้ ถ้าผู้รับสารไม่แสดงปฏิกิริยา หรือไม่พูดออกมา เพราะเป็นพฤติกรรมภายในของผู้รับสารที่ผู้รับสารรู้อยู่แต่คนอื่นไม่สามารถรู้

1.2 พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมสื่อสารที่มองเห็นได้ชัดเจนจากการที่คนมีปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์กับบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กัน เช่น พฤติกรรมการแต่งกาย แต่งเครื่องประดับ การใช้เสียง การแสดงสีหน้า หรือการพูด ฯลฯ เมื่อใดที่คนแสดงพฤติกรรมสื่อสารแบบนี้ออกมา คนทั่วไปจะมองเห็นได้ทันที

การแสดงออก หมายถึง พฤติกรรมที่บอกถึงความคิดความรู้สึกที่ผู้อื่นสามารถรับรู้และเข้าใจได้ เช่น การแสดงกิริยาท่าทางต่าง ๆ การขยิบตา การผงกศีรษะ นิ้วหน้า ขมวดคิ้ว ยกกำปั้นหรือการแสดงออกด้วยคำพูดเป็นคำ เป็นวลี เป็นประโยค หรือด้วยเสียงร้องกรี๊ด เสียงถอนหายใจเสียงหัวเราะ ตลอดจนอาจแสดงออกด้วยรูปแบบการสื่อสารอย่างอื่น ๆ ซึ่งทำให้ผู้อื่นรับรู้ได้ด้วยประสาททั้ง 5 ทางใดทางหนึ่ง หรือหลายทางคละกัน (ส่วนใหญ่รับรู้ในการมองเห็นและการได้ยิน)

แบบแผนการแสดงออกของมนุษย์พัฒนาการจากประสบการณ์ในอดีตเป็นการเกี่ยวข้องกับกรอบอ้างอิงของความเชื่อของตนเองมนุษย์จึงต้องคอยตรวจสอบพฤติกรรมสื่อสารของตนเพื่อให้รู้แน่ว่าทำไมคนจึงประพฤติอย่างนั้น อย่างนี้ อะไรกระตุ้นให้พูดหรือทำเช่นนั้นหลายครั้งที่มนุษย์คาดการณ์ไว้ว่าจะทำอย่างไรถ้าสิ่งนั้นเกิดขึ้นหากมนุษย์สามารถหยั่งลึกลงไปในจิตใจสำนึกของมนุษย์จะพบว่ามนุษย์มีการคาดหวังที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมจำนวนมาดั่งเช่น มนุษย์จะมีการคาดคิดอย่างต่อเนื่องต่อเหตุการณ์ มนุษย์จะแสดงออกโดยการเขียนการพูดหรือแสดงออกกับกิริยาต่างๆ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตแล้วควบคุมการแปลความสารหรือการถอดรหัสที่ผู้อื่นส่งมาและสร้างรหัสส่งออกไป

เมื่อมนุษย์สามารถสื่อสารกับคนอื่นด้วยอวัจนภาษาในสังคมแล้วก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันก็จะทำให้การติดต่อสื่อสารกันในกลุ่มสังคมดำเนินการไปด้วยดีจากพฤติกรรมสื่อสารของมนุษย์ที่พยายามปรับความเข้าใจที่ดีต่อกัน มนุษย์ก็จะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. มนุษย์สามารถพัฒนาการสื่อสารให้เจริญ เนื่องจากสังคมมนุษย์สมัยก่อนรวมกันอยู่เป็นสังคมเล็กๆ แยกกันอยู่ตามเผ่าพันธุ์ของตน ไม่เป็นหลักแหล่งที่ใดมีอาหารก็ไปอยู่ที่นั่นกระจายอยู่ตามป่าเขาถ้ำเนาไพรแยกย้ายเร่ร่อนอยู่ไม่เป็นที่เป็นที่เป็นการติดต่อกันเพื่อสื่อความหมายของมนุษย์ยุคก่อนจะเป็นอวัจนภาษา คือไม่ได้พูดเป็นถ้อยคำ แต่จะใช้วิธีส่งเสียงสัญญาณและแสดงกิริยาท่าทางให้ผู้อื่นรับรู้ความรู้สึก ความต้องการของตนการสื่อสารเช่นนี้จัดเป็นพฤติกรรมการสื่อสารแบบพื้นฐานเหมือนพฤติกรรมการสื่อสารของสัตว์ทั่วไป

แม้การสื่อสารของมนุษย์ในสังคมดั้งเดิมกับสมาชิกในกลุ่มสังคมเล็กๆ เป็นแบบพื้นฐานเหมือนการสื่อสารของสัตว์ก็ตามแต่มนุษย์ในสมัยนั้นก็เข้าใจตามต้องการอารมณ์ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันละกันโดยการสังเกตจากสีหน้า อากัปกิริยา ท่วงทำนอง สีตาและน้ำเสียงเป็นหลัก จึงจัดว่ารูปแบบพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ในสังคมยุคก่อนแบบดั้งเดิมเป็นการสื่อสารที่ไม่ใช้ถ้อยคำหรือที่เรียกว่า เป็นการสื่อสารแบบอวัจนภาษา

ต่อมามนุษย์ได้พยายามพัฒนาพฤติกรรมการสื่อสารของตนให้เจริญตามสภาพสังคมที่เจริญขึ้นรูปแบบการดำเนินชีวิตทุก ๆ ด้านมีการพัฒนาให้เจริญตามสภาพสังคม โดยเฉพาะด้านการสื่อสารก็พัฒนาสัญลักษณ์ พัฒนารหัสที่จะใช้ในการสื่อสารความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ อาทิ พยายามประดิษฐ์ตัวอักษรสำหรับใช้เขียน พัฒนาถ้อยคำสำหรับใช้พูดเพื่อถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้สึกความคิดเห็นไปสู่สมาชิกในกลุ่มสังคมของตนและกลุ่มสังคมอื่น ๆ ทำให้มีการถ่ายทอดจากปากต่อปาก และถ่ายทอดด้วยวิธีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งถือว่าเป็นก้าวแรกของมนุษย์ในการใช้ถ้อยคำหรือการสื่อสารแบบอวัจนภาษา การใช้ถ้อยคำในการสื่อสารของมนุษย์นี้มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นลักษณะพฤติกรรมการสื่อสารที่แตกต่างจากพฤติกรรมของสัตว์ในโลกนั่นเอง

แม้ว่ามนุษย์จะเริ่มต้นด้วยการพยายามคิดประดิษฐ์ภาษา ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนเพื่อแพร่กระจายและถ่ายทอดข่าวสาร ความคิดเห็น ความรู้ ฯลฯ ไปยังสมาชิกในสังคม ตลอดจนอนุชนรุ่นหลัง จะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ไม่ยาก โดยการบอกเล่าจากปากต่อปาก และการจดบันทึกเป็นหลักฐานซึ่งเป็นการสื่อสารในรูปแบบที่ใช้ถ้อยคำ หรือการสื่อสารแบบอวัจนภาษาก็ตาม และจากจุดนั้นเองเป็นต้นแบบของพฤติกรรมการสื่อสารของมนุษย์ที่แตกต่าง ไปจากพฤติกรรมการสื่อสารของมวลสัตว์โลกอย่างที่เราเห็นในปัจจุบัน

สังคมสมัยใหม่ ลักษณะการขยายตัวของสังคมเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับมีความเจริญรุดหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น การสื่อสารดาวเทียม การสื่อสาร โทรคมนาคม เมื่อนำมาผสมผสานกับวิทยาการด้านคอมพิวเตอร์ทำให้พฤติกรรม การสื่อสารการกระจายจากบุคคลภายในสังคมเดียวกัน ไปสู่นักลหรือบุคคลต่างสังคมและต่างวัฒนธรรม โดยปราศจากข้อจำกัดในแง่ของระยะเวลาอีกต่อไป ปัจจุบันเทคโนโลยีทางการสื่อสารเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ ซึ่งเทคโนโลยีของการสื่อสารไม่ใช่เป็นเพียงปรากฏการณ์ทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรม การสื่อสารของมนุษย์ด้วย

หน้าที่พฤติกรรม การสื่อสาร

มัลลิกา กณานุรักษ์ (2547, หน้า 24) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรม การสื่อสารมีหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างรู้หน้าที่ของตนในขณะที่กำลังสื่อสารว่า เป็นอย่างไรและวิธีการสื่อสารอย่างไรด้วย เพื่อให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีการตอบสนองตรงตาม ที่ผู้ส่งสารต้องการ

หน้าที่พฤติกรรม การสื่อสาร จำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร เพื่อ
  - 1.1 บอกกล่าวสารสนเทศ
  - 1.2 ให้ความรู้
  - 1.3 ให้ความบันเทิง
  - 1.4 โน้มน้าวใจ
2. วัตถุประสงค์ของผู้รับสาร เพื่อ
  - 2.1 เกิดความเข้าใจ
  - 2.2 ได้รับความรู้
  - 2.3 ได้บันเทิงใจ
  - 2.4 ตัดสินใจ

พฤติกรรมการสื่อสารมีหน้าที่

หน้าที่พฤติกรรมการสื่อสารของผู้สื่อสารเกี่ยวกับการบอกกล่าวสารสนเทศ หมายถึง ผู้ส่งสารจะต้องมีพฤติกรรมการสื่อสารเพื่อบอกเล่าหรือรายงานข้อมูลต่าง ๆ ให้ผู้รับสารเข้าใจหรือรู้ตามวัตถุประสงค์

หน้าที่พฤติกรรมการสื่อสารของผู้ส่งสารเกี่ยวกับการให้ความรู้ หมายถึง ผู้ส่งสารจะต้องมีพฤติกรรมการสื่อสารเพื่อบรรยาย หรืออธิบายความรู้ต่าง ๆ แก่ผู้รับสารให้รู้เหมือนกับที่ผู้ส่งสารรู้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

พฤติกรรมการสื่อสารของผู้ส่งสารในหน้าที่เพื่อบอกกล่าวสารสนเทศและให้ความรู้นั้นจะต้องรู้จักผู้รับสาร เตรียมเนื้อหา ซึ่งส่วนของการจัดระเบียบเนื้อหา จะต้องมีส่วนที่เป็นอารัมภบท หรือคำนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป นำเสนอด้วยการให้คำจำกัดความ ยกตัวอย่างพรรณนาให้เห็นภาพในใจ มีการเปรียบเทียบ มีการย้ำ มีการสรุป เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจมากที่สุด

หน้าที่พฤติกรรมการสื่อสารของผู้ส่งสารเกี่ยวกับการให้ความบันเทิง หมายถึง ผู้ส่งสารจะต้องมีพฤติกรรมการสื่อสารเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสาร ด้วยข้อมูลที่จะทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกบันเทิงใจมากที่สุด

พฤติกรรมการสื่อสารของผู้ส่งสารของผู้ส่งสารเกี่ยวกับการให้ความบันเทิงจะต้องเตรียมตัว โดยต้องรู้จักผู้รับสารว่าเป็นใคร รู้โอกาสว่าควรให้ความบันเทิงแบบใดและอย่างไร เพื่อให้ผู้รับสารมีความรู้สึกบันเทิงมากที่สุด

หน้าที่พฤติกรรมการสื่อสารของผู้ส่งสารเกี่ยวกับการโน้มน้าวใจ หมายถึง ผู้ส่งสารจะต้องชักจูงใจผู้รับสารให้เกิดความเชื่อถือ คล้อยตาม เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ผู้ส่งสารต้องการ โดยผู้ส่งสารจะรู้ภูมิหลังของผู้รับสาร การโน้มน้าวใจจะต้องใช้หลักจิตวิทยาสื่อสารให้ผู้รับสารเห็นว่าผู้รับสารจะได้รับประโยชน์จากสารเหล่านั้น จุดมุ่งหมายของการโน้มน้าวใจมีหลายอย่างเช่น โน้มน้าวใจให้กระทำ โน้มน้าวใจให้เลิกกระทำ โน้มน้าวใจให้กระทำต่อไป ซึ่งผู้ส่งสารได้รู้ว่าการโน้มน้าวใจในชีวิตประจำวันของมนุษย์มีหลายอย่าง เช่น การโฆษณา การโต้แย้ง การวิจารณ์ การขอร้องวิงวอน ดังนั้นการส่งสารแบบโน้มน้าวใจต้องส่งให้ตรงวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อให้ผู้รับสารเกิดความเชื่อ คล้อยตาม และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร

ส่วนหน้าที่พฤติกรรมการสื่อสารของผู้รับสารก็ต้องพยายามเข้าใจ (จากสารสนเทศนั้น) ได้รับความรู้ (จากความรู้ที่ผู้ส่งสารส่งมาให้ ถ้าไม่เข้าใจผู้รับสารก็พยายามซักถามจนกว่าจะเข้าใจ) ได้รับความบันเทิงใจ และมีการตัดสินใจ (จากการโน้มน้ำหนักใจของผู้ส่งสาร)ว่าจะเชื่อแล้วทำตามหรือไม่เชื่อและไม่ทำตาม

สรุป ส่วนหน้าที่พฤติกรรมการสื่อสารของผู้ส่งสารคือ จะต้องพยายามขมวดเรื่องราวที่ส่งออกไปให้เป็นความคิดเดียว โดยอาศัยทักษะจากการอ่าน ฟัง ดู สังเกต เก็บข้อมูลข่าวสารให้มาก ๆ ก่อนเพื่อเพิ่มประสพการณ์ของการรับรู้ และเพิ่มความรู้ให้กว้างขวาง เมื่อผู้รับสารมีความเข้าใจในข้อมูลชัดเจนแล้วยอมส่งสารต่อไปให้ผู้รับสารได้ชัดเจนด้วย ทั้งนี้ผู้ส่งสารจะต้องตระหนักถึงองค์ประกอบแวดล้อมซึ่งได้แก่ สังคม วัฒนธรรม บรรยากาศ อารมณ์ จิตใจของผู้ส่งสารและผู้รับสารทุกครั้ง

ส่วนหน้าที่พฤติกรรมการสื่อสารของผู้รับสารคือ เมื่อรับสารแล้วต้องพยายามเข้าใจและวิเคราะห์ความคิดให้ชัดเจน ต้องสร้างแรงจูงใจพร้อมที่จะรับสารจากผู้ส่งสาร และพยายามเข้าใจสารที่ได้รับนั้น

การศึกษาหน้าที่ของพฤติกรรมการสื่อสารจำเป็นจะต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงผลสืบเนื่อง (Consequences) อันเกิดจากหน้าที่เหล่านั้นควบคู่ไปด้วยโดยการนำความรู้ด้านทฤษฎีสังคมวิทยามาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ นั่นคือทฤษฎีหน้าที่ทางสังคม (Functional Theory) ของโรเบิร์ต เค. เมอร์ตัน (Robert k. Merton) อธิบายว่าผลที่เกิดขึ้นหลังจากการสื่อสาร ไม่จำเป็นต้องเหมือนกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ก่อนเสมอ โดยผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจะมี 2 ลักษณะ คือตรงตามวัตถุประสงค์ของหน้าที่นั้น เรียกว่าหน้าที่ชัดแจ้ง (Manifest Function) และผลพลอยได้เกิดขึ้นโดยมิได้คาดหมาย เรียกว่า หน้าที่ซ่อนเร้น (Latent Function) บางครั้งมิใช่ว่าจะเกิดแต่ผลดีที่เป็นประโยชน์ (Function) เท่านั้น แต่อาจเป็นผลเสียที่เป็นโทษ (Dysfunction) ดังนั้นในการประกอบพฤติกรรมการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ใดก็ตาม ผู้กระทำการสื่อสารจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นทั้งในแง่ผลดีที่เป็นประโยชน์ และผลเสียที่เป็นโทษต่อสังคมโดยรวมเสมอ

สภาพแวดล้อมของการสื่อสาร

มัลลิกา คณานุกรณ์ (2547, หน้า 30) สภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนเรา ได้แก่ กฎทางวัฒนธรรม กฎทางสังคมวิทยา และกฎทางจิตวิทยา องค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ มีอิทธิพลอย่างสำคัญยิ่งต่อการสื่อสารระหว่างกันของบุคคล ในบางสถานการณ์องค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งอาจมีความเด่นเหนือว่าองค์ประกอบตัวอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของความสัมพันธ์ในการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นๆ

กฎทางวัฒนธรรม

ทุกสังคมย่อมมีวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเอง เพื่อให้สมาชิกในสังคมประพฤติตนเป็นบรรทัดฐานของสังคมเช่น กล่าวขอบคุณเมื่อมีคนให้ของหรือทำประโยชน์แก่เรา ทักทายผู้สูงวัยกว่าด้วยการยกมือไหว้ เป็นต้น บรรทัดฐานหรือกฎทางวัฒนธรรมทำให้สังคมดำเนินไปด้วยความราบรื่น

จากการเรียนรู้ทางสังคมทำให้เราทราบว่า เมื่อพบคนรู้จักคุ้นเคยเราควรจะทำอย่างไร เราควรจะสวมเสื้อผ้าสีอะไรไปงานศพ เราควรจะพูดกับผู้ที่อาวุโสกว่าด้วยถ้อยคำและกิริยามารยาทในลักษณะใด เป็นต้น จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของสังคมนั้น จะเป็นตัวกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ในการสื่อสารระหว่างบุคคลที่สำคัญยิ่ง

กฎทางสังคมวิทยา

นอกจากวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานของสังคมแล้ว ยังมีสถานภาพและบทบาทที่เป็นตัวกำหนดแบบแผนความประพฤติของสมาชิกในสังคม เช่น เรามีสถานภาพเป็นนักเรียน เราก็ต้องมีหน้าที่หรือบทบาทในการศึกษาใฝ่หาความรู้ เราเป็นตำรวจเราก็ต้องมีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน

กฎทางจิตวิทยา

กฎทางวัฒนธรรมและกฎทางสังคมวิทยา เป็นตัวกำหนดการสื่อสารระหว่างบุคคลจากภายนอก ส่วนกฎจิตวิทยาเป็นตัวกำหนดจากภายใน

ในหลายต่อหลายครั้งอารมณ์ความรู้สึกของเราอาจจะขัดแย้งกับบรรทัดฐานของสังคมและบทบาทที่จะต้องกระทำ เช่น สังคมมักจะกำหนดบทบาทของเพศหญิงเอาไว้อย่างหนึ่ง บทบาทของเพศชายเอาไว้อย่างหนึ่ง หากเราต้องการจะทำในสิ่งที่ต่างไปจากข้อกำหนดของสังคมเราก็ต้องสลัดเอากฎทางวัฒนธรรมออกไป โดยไม่สนใจว่าผู้อื่นจะมองเราอย่างไร นั่นคือเราทำเพื่อสนองความต้องการของเราเป็นสำคัญ

การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์มากที่สุดก็คือ เมื่อการสื่อสารนั้นได้กระทำตามความต้องการทางจิตใจ มากกว่าที่จะกระทำไปโดยถูกบังคับควบคุมจากกฎของสังคม เมื่อเรามีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลใดบุคคลหนึ่งบ่อยครั้งจนถึงจุดๆหนึ่ง ลักษณะความสัมพันธ์นั้นจะเป็นไปตามอารมณ์ความรู้สึกมากกว่าที่จะไปกังวลถึงเรื่องของบรรทัดฐานทางสังคม สถานภาพและบทบาท

2.4 ภาษากับสังคม

เอมอร์ ตรูวิเชียร (2531, หน้า 1) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารอย่างหนึ่ง การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งโดยใช้สื่อต่าง ๆ สื่ออันหนึ่งก็คือภาษา ซึ่งอาจจะเป็นภาษาพูด ภาษาเขียน นอกจากสื่อด้วยภาษาแล้วยังใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องหมายจราจร หรือสื่อความหมายโดยใช้วงจภาษาซึ่งประกอบด้วย ภาษาท่าทาง การแสดงออกทางสีหน้า การใช้เสียงที่ไม่ใช่ภาษา และระยะห่างระหว่างบุคคล การใช้ภาษาไป

ภาษานอกจากจะใช้สื่อความหมายแล้วยังใช้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วย ทำให้บุคคลต่าง ๆ สามารถติดต่อเข้าใจกันได้ ไม่ว่าจะคุยกันเรื่องดินฟ้าอากาศหรือเรื่องธุรกิจ จากการที่ได้พูดคุยกันทำให้บุคคล 2 คน ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันและสามารถสร้างความสัมพันธ์ขึ้นได้ การที่คนเราอยู่ในสังคมและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน มีส่วนทำให้ภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมายมีความเกี่ยวข้องกับสังคมด้วย จะเห็นว่าภาษาที่ทุกคนซึ่งอยู่ในสังคมเดียวกันใช้จะไม่เหมือนกันทั้งหมด แต่จะแตกต่างกันไปตามลักษณะความแตกต่างบางอย่างที่มีในสังคมนั้นซึ่งความแตกต่างเหล่านี้เราไม่สามารถอธิบายได้โดยใช้กฎทางภาษา แต่เราจะต้องพิจารณาถึงความแตกต่างทางสังคม

ดังที่ เอมอร์ ตรูวิเชียร (2531, หน้า 23) ได้อธิบายภาษากับชนชั้นในสังคมไว้ดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำในฐานะทางสังคม

ปัจจัยที่ทำให้ภาษาของคนในสังคม หรือชุมชนหนึ่ง หรือในประเทศหนึ่งแตกต่างกันไป อีกประการหนึ่งคือ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยปกติชนชั้นทางสังคม (Social class) จะหมายถึงกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ความเหลื่อมล้ำในฐานะทางสังคมนี้แต่ละประเทศจะแบ่งแยกไม่เหมือนกัน เช่น ในอินเดียจะเป็นระบบวรรณะ (Castes) ส่วนยุโรปก็เป็นอีกแบบหนึ่งซึ่งความแตกต่างไม่ได้แบ่งแยกชัดเจนเหมือนระบบวรรณะ ในสหรัฐอเมริกาจะแบ่งกลุ่มคนออกตามฐานะทางสังคมได้ 4 กลุ่ม คือ 1) Upper Middle Class 2) Lower Middle Class 3) Upper Working Class 4) Lower Working Class ซึ่งใน 4 กลุ่มนี้ 2 กลุ่มแรกจะเป็นชนชั้นกลางที่มีการศึกษา ส่วน 2 กลุ่มหลังเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงานที่มีการศึกษาน้อย ในอังกฤษลักษณะการแบ่งจะคล้ายคลึงกับอเมริกา

2. รูปแบบของภาษาที่บอกฐานะทางสังคมของผู้ใช้

ความแตกต่างทางฐานะทางสังคม จะแสดงให้เห็นความแตกต่างบางอย่างในภาษา คนที่มีฐานะทางสังคมต่างกันจะใช้รูปภาษาต่างกันไป ซึ่งมีใช้ความแตกต่างที่เกิดจากถิ่นที่อยู่อาศัย ดังนั้นภาษาที่ใช้จึงสามารถบอกได้ว่าผู้พูดอยู่ในฐานะทางสังคมใด ลักษณะของภาษาที่บอกว่าผู้พูดเป็นคนชั้นสูง

มีการศึกษาดี เรียกว่า Prestigious Variant ส่วนลักษณะภาษาที่แสดงว่าผู้พูดเป็นคนที่มีการศึกษาน้อย และเป็นภาษาที่ถือว่าไม่ถูกต้องเป็นที่รังเกียจของคนทั่วไปเรียกว่า Stigmatized Variant

3. ภาษาที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นที่ยอมรับ

โดยปกติผู้ที่มีการศึกษาน้อยหรือผู้ที่อยู่ในสังคมในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน มักจะใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้อง หรือ ที่เรียกว่า Non-Standard ซึ่งเป็นภาษาที่มีลักษณะบางอย่างแตกต่างจากภาษามาตรฐาน และความแตกต่างนี้ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมและมักจะเป็นที่ดูถูกของคนทั้งหลายที่ใช้ภาษามาตรฐาน

4. การแก้ไขภาษาที่ถูกต้องให้ผิด

ผู้ที่ใช้ภาษาไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน ในบางครั้งจะพยายามแก้ไขภาษาที่ตนใช้เพื่อให้ถูกต้องเป็นภาษามาตรฐาน แต่พยายามมากเกินไปจนแก้ไขภาษาที่ถูกต้องแล้วให้ผิดซึ่งลักษณะเช่นนี้ เรียกว่า Hypercorrection ซึ่งจะพบได้ในกลุ่มคนที่มีการศึกษาน้อยหรือในกลุ่มของชาวต่างชาติที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง

5. ภาษาที่บอกชนชั้นในสังคมไทย

สังคมไทยจะคล้ายคลึงกับสังคมอเมริกา คือ ไม่ได้มีการแบ่งชนชั้นในสังคมอย่างแน่นอน และทุกคนมีโอกาสเปลี่ยนฐานะทางสังคมของตนเองได้ กลุ่มคนที่เรายกข่องอยู่ในฐานะสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ คือพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ซึ่งเราจะต้องให้ภาษาพิเศษ คือ ราชศัพท์ สำหรับกลุ่มอื่นๆ การศึกษาก็มีบทบาทสำคัญในการแบ่งชนชั้นในสังคมไทยบ้าง ผู้ที่มีการศึกษาก็มักจะใช้ภาษาที่ถูกต้องได้มาตรฐานมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยและจะใช้ภาษาที่สุภาพมากกว่า

2.5 หลักเกณฑ์การใช้ภาษาในสังคม

ภาษาที่ใช้ในปัจจุบัน ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนย่อมมีส่วนแตกต่างกันไป ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ผู้ร่วมสนทนา โอกาสและกาลเทศะ เรื่องที่สนทนา เป็นต้น ทำให้มีการปรับภาษาที่ใช้กันอยู่ในสังคมให้ถูกต้อง เอมอร์ ตรูวิเชียร (2531, หน้า 3-4) ได้แบ่งหลักเกณฑ์การใช้ภาษาในสังคมที่ใช้กันอยู่ให้ถูกต้องตามสถานการณ์ เหตุการณ์ บุคคลที่ร่วมสนทนา โอกาส และ กาลเทศะ ดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ของภาษา ผู้พูดจะต้องคำนึงถึงสถานการณ์ในขณะที่พูด เช่น งานพิธีการ การประชุม ควรต้องใช้ภาษาทางการ ภาษาสุภาพ แต่หากทะเลาะกันการใช้ภาษาก็จะแปรไป กล่าวคือ ใช้ภาษาที่ไม่สุภาพ มีคำคำหยาบคายปนอยู่ด้วย

2. หัวข้อการสนทนา เช่น สนทนาด้านวิชาการ บางครั้งผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะฟังไม่เข้าใจ หากสนทนาเรื่องครอบครัวภาษาที่ใช้จะไม่เป็นทางการและแสดงถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวด้วย

3. ลักษณะของผู้พูด หมายถึง ลักษณะทางสังคม อายุ เพศ เชื้อชาติ ของผู้พูด สิ่งเหล่านี้จะแสดงออกมาให้ทราบจากภาษาที่ผู้พูดใช้ เช่น ถ้าพูดเป็นเด็กภาษาที่ใช้จะเป็นภาษาที่ง่าย ๆ ไม่มีศัพท์มาก และคำบางคำอาจมีใช้เฉพาะเด็กเท่านั้น แต่ถ้าผู้พูดเป็นผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่วัยผู้ใหญ่ภาษาก็จะเปลี่ยนเป็นสุภาพและให้ความนับถือผู้ใหญ่ ถ้าผู้พูดเป็นผู้หญิงก็จะนิยมใช้ศัพท์เฉพาะของผู้หญิงภาษาที่ใช้จะถูกต้องและระมัดระวังในการใช้คำที่ไม่สุภาพมากกว่าผู้ชาย เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ถ้าผู้พูดและผู้ฟังมีฐานะเท่าเทียมกันทางด้านสังคม ภาษาที่ใช้จะเป็นไปในทำนองเดียวกัน นอกจากปัจจัยทั้ง 4 ประการนี้แล้ว ผู้พูดและผู้ฟังยังต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ในสังคมด้วย

1. ควรรู้ว่ากำลังพูดกับใคร
2. เมื่อไรควรใช้ลีลาการพูดแบบใด และควรใช้ภาษาแบบใด
3. เมื่อไรควรจะนิ่ง
4. รู้ระเบียบการพูดก่อนหลัง ไม่ควรพูดสอดแทรกเวลาที่คนอื่นกำลังพูดอยู่

2.6 คุณสมบัติและหน้าที่ของภาษาในสังคมไทย

ภาษาที่ใช้พูดกันในสังคมไทยมีเป็นจำนวนมาก และอยู่ในตระกูลที่แตกต่างกัน ซึ่งภาษาต่างๆ เหล่านี้มีคุณสมบัติต่างกันและทำหน้าที่ต่างกัน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542, หน้า 45) ได้จำแนกหรือจัดกลุ่มภาษาดังกล่าว ที่ใช้พูดกันในประเทศไทยโดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติและเกณฑ์หน้าที่ดังนี้

ภาษาในสังคมไทยจำแนกตามเกณฑ์คุณสมบัติ

1. คุณสมบัติ

คุณสมบัติที่นักภาษาศาสตร์สังคม ใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทภาษาโดยทั่วไปมี

4 ประการ คือ ความเป็นมาตรฐาน ความเป็นเอกเทศ ความมีประวัติอันยาวนาน และความมีชีวิต

1.1 ความเป็นมาตรฐาน หมายถึง การที่ภาษาใดภาษาหนึ่งได้รับการจัดระเบียบ โดยการจัดทำพจนานุกรมและตำราไวยากรณ์ ซึ่งกำหนดระเบียบของการใช้ภาษานั้น ๆ และมีการเรียน การสอนอย่างเป็นทางการ มีการสร้างตัวอักษร และกำหนดกฎเกณฑ์ของการสะกดคำและการอ่าน

1.2 ความเป็นเอกเทศ หมายถึง การที่ภาษาใดภาษาหนึ่งมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่เป็นสมาชิกย่อยหรือภาษาย่อย (dialect) ของภาษาใด ภาษาไทยถิ่นต่างๆ ไม่มีความเป็นเอกเทศ เพราะเป็นภาษาย่อยของภาษาไทย ในทางตรงกันข้าม ภาษากะเหรี่ยง ภาษาขมุ ภาษาม้ง ถึงแม้จะมี สถานภาพด้อยกว่าภาษาถิ่นในประเทศไทย แต่ก็มีความเป็นเอกเทศ

1.3 ความมีประวัติอันยาวนาน หมายถึง การที่ภาษาใดภาษาหนึ่งถูกใช้ในสังคมมา เป็นเวลานาน หรือ อีกนัยหนึ่ง ผู้พูดภาษานั้นๆ สามารถสืบกลับไปหาบรรพบุรุษของตนในอดีต อันยาวนานได้ คุณสมบัตินี้มักอยู่กับเอกลักษณ์ของเจ้าของภาษา ในแง่สังคม การเมือง ศาสนา หรือ ลักษณะอื่น ๆ ทางชาติพันธุ์ด้วยคุณสมบัติข้อนี้แยกความแตกต่างระหว่างภาษาที่เพิ่งเกิด หรือที่มนุษย์ สร้างขึ้นกับภาษาธรรมชาติที่อยู่คู่สังคมมาเป็นเวลานาน

1.4 ความมีชีวิต หมายถึง การที่ภาษาใดภาษาหนึ่งมีผู้พูดที่ยังมีชีวิตอยู่ ผู้พูดในที่นี้ หมายถึง ผู้ที่ใช้ภาษานั้นเป็นภาษาแม่ ภาษาที่ตายแล้ว เช่น ภาษาบาลี สันสกฤต ไม่มีคุณสมบัติ ในข้อนี้เพราะไม่มีใครใช้ตั้งแต่เริ่มต้นหัดพูด ภาษาที่สูญพันธุ์ไปแล้ว เช่น ภาษาอินเดียนแดงบางภาษา ในอเมริกา

2. ประเภทของภาษาจำแนกตามเกณฑ์คุณสมบัติ

การจำแนกภาษาตามเกณฑ์คุณสมบัติ

2.1 ภาษามาตรฐาน เป็นภาษาที่มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกประการ

2.2 ภาษาคลาสสิก เหมือนภาษามาตรฐานทุกอย่างแต่ขาดคุณสมบัติความมีชีวิต

2.3 ภาษาประดิษฐ์ ไม่มีชีวิตและไม่มีประวัติความเป็นมา แต่มีความเป็นมาตรฐาน และความเป็นเอกเทศ

2.4 ภาษาท้องถิ่น มีคุณสมบัติเกือบเหมือนภาษามาตรฐาน ต่างกันตรงที่ภาษา ท้องถิ่นไม่มีความเป็นมาตรฐาน

2.5 ภาษาย่อย มีประวัติความเป็นมาและมีชีวิต แต่ไม่มีความเป็นมาตรฐานและ ความเป็นเอกเทศ

2.6 ภาษาครีโอล มีคุณสมบัติความมีชีวิตชีวาอย่างเดียว

2.7 ภาษาพิดจิ้น ไม่มีคุณสมบัติใดเลย เกิดขึ้นอย่างเฉียบพลันด้วยความจำเป็นในการสื่อสาร

ภาษาในสังคมไทยจำแนกตามเกณฑ์หน้าที่

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542, หน้า 48) กล่าวว่า ภาษาต่างๆ มีหน้าที่ทางสังคมต่างกัน หน้าที่ทางสังคม หมายถึง บทบาทของภาษาในสังคม หรือการที่คนในสังคมใช้ภาษาต่างๆ ทำกิจกรรมอะไร

ภาษาต่าง ๆ ในสังคมใดสังคมหนึ่ง อาจจำแนกตามหน้าที่ทางสังคมได้เป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 10 ประเภท ดังนี้

1. ภาษาราชการ หมายถึง ภาษาที่ใช้ในกิจกรรมระดับชาติ เช่น ในการประชุมรัฐสภา การประกาศทางการในวงการต่าง ๆ ของรัฐ ในหนังสือราชการที่เป็นทางการต่าง ๆ ในสื่อมวลชน ทุกประเภทในสังคมไทยภาษาที่ทำหน้าที่เป็นภาษาราชการ ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน

2. ภาษาเมืองหลวง หมายถึง ภาษาที่ใช้ในอาณาบริเวณเมืองหลวงของประเทศไม่จำเป็นต้องเป็นภาษาเดียวกับภาษาราชการ

3. ภาษาภูมิภาค หมายถึง ภาษาระดับภาคที่ใช้ในต่างจังหวัดซึ่งไม่ใช่เขตเมืองหลวง หลายประเทศที่เป็นสังคมหลายภาษามักมีภาษาหลายภาษาที่ทำหน้าที่เป็นภาษาภูมิภาคซึ่งเป็นภาษาที่แตกต่างจากภาษาเมืองหลวง ในสังคมไทยภาษาภูมิภาค ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นอื่นๆ ระดับจังหวัดก็จัดอยู่ในประเภทนี้ด้วย

4. ภาษานานาชาติ หมายถึง ภาษาที่ทำหน้าที่เป็นภาษากลาง สำหรับใช้สื่อสารกับประเทศอื่นหรือชาวต่างประเทศที่อยู่ในประเทศ ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ รวมทั้งสังคมไทยด้วย

5. ภาษากลางในประเทศ หมายถึง ภาษาที่ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารภายในประเทศ ในสังคมไทยภาษาที่ทำหน้าที่นี้ได้แก่ภาษาไทยมาตรฐานซึ่งทำหน้าที่คล้ายภาษาอังกฤษ แต่เป็นระดับภายในประเทศ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นคนไทยกลุ่มชาติพันธุ์ใด หรือมาจากท้องถิ่นใด เมื่อมาประชุมกัน หรือติดต่อค้าขายกัน โดยที่ไม่รู้ภาษาของกันและกัน จะใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการสื่อความกัน นอกจากนั้น ภาษาประจำภาคต่างๆ ก็ทำหน้าที่นี้เช่นเดียวกันแต่ในระดับที่ต่ำกว่า เช่น ภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาลาวจะทำหน้าที่เป็นภาษากลางของผู้คนกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคอีสาน

6. ภาษาเฉพาะกลุ่ม หมายถึง ภาษาที่ใช้สื่อสารเฉพาะคนในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน โดยเฉพาะภายในบ้านหรือภายในชุมชนของตน ภาษาไทยถิ่นทุกภาษา ภาษาย่อยของภาษาไทยต่างๆ และภาษาชุมชนกลุ่มน้อยทั้งหลายทำหน้าที่นี้ทั้งสิ้น เช่น ภาษาจีนต่างๆ ภาษาชาว เช่น ม้ง เย้า ลีซอ กะเหรี่ยง ภาษาตระกูลมอญ-เขมร กูย มลาปรี(ผิทองเหลือง) เป็นต้น

7. ภาษาการศึกษา หมายถึง ภาษาที่ใช้เป็นสื่อในการเรียนการสอนที่โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในสังคมส่วนใหญ่ภาษาที่ทำหน้าที่เป็นภาษาการศึกษา กับภาษาทางราชการมักเป็นภาษาเดียวกัน เช่น สังคมไทย ภาษาไทยมาตรฐานทำหน้าที่ทั้งสองอย่าง

8. ภาษาสอนเป็นวิชา หมายถึง ภาษาที่สอนในโรงเรียนหรือสถาบันต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนเป็นภาษาที่หนึ่งภาษาที่สอง หรือภาษาต่างประเทศในสังคมไทย ภาษาสอนเป็นวิชา มีหลายภาษาทั้งภาษาไทยมาตรฐานเองและภาษาตะวันตกกับตะวันออก เช่น ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี สเปน โปรตุเกส รัสเซีย ญี่ปุ่น จีน เกาหลี เวียดนาม มาเลย์ เขมร บาลี และสันสกฤต

9. ภาษาศาสนา คือ ภาษาที่ใช้ในกิจกรรมทางศาสนาในสังคมไทยภาษาศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาบาลีใช้ในกิจกรรมพุทธศาสนา เช่น พิธีที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นทางการ ภาษาไทยมาตรฐานก็ทำหน้าที่นี้ด้วยแต่ไม่เป็นทางการเท่าภาษาบาลี พระภิกษุมักใช้ภาษาไทยในการเทศน์สั่งสอนฆราวาส

10. ภาษาวรรณกรรม หมายถึง ภาษาที่ใช้เขียนวรรณกรรมหรือผลงานที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในสังคมไทย ภาษาไทยมาตรฐานจะทำหน้าที่นี้ ภาษาอังกฤษก็ทำหน้าที่นี้ด้วยในวรรณกรรมบางประเภท ภาษาประจำภาค เช่น ภาษาอีสานก็อาจทำหน้าที่นี้ด้วย เช่น ในวรรณกรรมท้องถิ่นของอีสาน เป็นต้น

จะสังเกตได้ว่าในจำนวนภาษาทั้งหมดในสังคมไทย ภาษาไทยมาตรฐานทำหน้าที่มากที่สุด โดยเฉพาะหน้าที่ที่สำคัญ เช่น ภาษาราชการ ภาษาการศึกษา ภาษากลางในประเทศ ภาษาวรรณกรรม และแม้แต่ภาษาศาสนา ส่วนหน้าที่อื่นๆ ก็แบ่งกันไปในภาษาอื่นๆ

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม

ชนชาติต่างๆ ในโลกย่อมมีวัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของตนเอง การดำเนินชีวิตของเราจึงแตกต่างกันออกไป ผู้คนในชุมชนหนึ่งๆ มักจะแสดงออกหรือปฏิบัติไปในลักษณะที่ไม่เหมือนกัน เช่น ค่านิยม ทักษะคติ ความสัมพันธ์ในสังคม ตลอดจนความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดกรอบชีวิตให้ดำเนินไปตามครรลองของธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดของภาษา และภาษาก็สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของวัฒนธรรม ดังนั้นองค์ประกอบของภาษาด้านวัฒนธรรมจึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการสอนภาษาเป็นอย่างมาก ยิ่งในปัจจุบัน

ยังได้มีการกระตุ้นให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาในแนวการสอนเพื่อการสื่อสาร ดังนั้น การที่ผู้เรียนจะสามารถสื่อความหมายได้ดีนั้น ครูผู้สอนจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรม เพราะการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวย่อมจะนำมาสู่การไม่เข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลและระหว่างชาติได้ (วิไลพร ธนสุวรรณ, 2537)

ความหมายของวัฒนธรรม

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมาย และอธิบาย “วัฒนธรรม” ไว้หลายอย่างตามแนวคิดและประสบการณ์ของตนเอง เช่น นักสังคมวิทยา นักมนุษยวิทยา มีทั้งนักปราชญ์ชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งต่างก็ให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้

นักสังคมวิทยา ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต หรือ รูปแบบแห่งพฤติกรรมที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเป็นแนวปฏิบัติหรือแนวพฤติกรรมที่จะใช้ในการติดต่อคบหาสมาคมกันในสังคมตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ที่อยู่อาศัย นิเวศสถาน สิ่งก่อสร้าง การประดิษฐ์คิดค้น เป็นต้น สิ่งของ และสภาพดังกล่าวได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจให้เป็นที่ไปด้วยความสบาย มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ตนเองและสังคม ทางสังคมวิทยาจัดว่าเป็นวัฒนธรรม

สำหรับ นักมนุษยวิทยา ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้กำหนดและสร้างขึ้น มีทั้งแนวปฏิบัติที่แสดงถึงความรู้สึกรู้จักคิด ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับ ความสามารถ นิสัยใจคอของคนในสังคมรวมทั้งวัสดุสิ่งของที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาใช้ในการเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต เช่น บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องยนต์กลไก รถยนต์ รถไฟ พัดลม วิทยุ เครื่องสื่อสาร หรือภาชนะเครื่องใช้ในการรับประทาน ทั้งที่เป็นของเก่าและผลผลิตสมัยใหม่ที่มนุษย์ได้กำหนดและสร้างขึ้นมาใช้ในสังคม

ตามแนวคิดของนักสังคมวิทยาและนักมนุษยวิทยา ได้กล่าวถึงค่านิยม คุณค่าแนวปฏิบัติ วัสดุสิ่งของ ที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เพื่อความสะดวกสบาย และอำนวยความสะดวกต่อสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงรวมเอาเรื่องสถาปัตยกรรม ความงามของสิ่งแวดล้อม วิจิตรศิลป์ วรรณคดี ปรัชญา ศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ โทรศัพท์ สื่อมวลชน การกีฬา เกมการละเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ งานเทศกาล ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ข้อห้าม ข้อควรเว้น ข้อควรปฏิบัติ เป็นต้น

ความหมายทางวัฒนธรรมข้างต้นมีลักษณะคล้ายกับ อมรา พงศาพิชญ์ (2541, หน้า 1-2) ที่ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรม คือ ระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อสร้างขึ้นมาแล้ว จึงสอนให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติวัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด เมื่อมนุษย์เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม มนุษย์ก็รู้ว่าอะไรคือ ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม และส่วนใหญ่แล้วมนุษย์จะรู้ว่า อะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำ

ความหมายของวัฒนธรรมดังกล่าว เป็นเพียงส่วนหนึ่งในหลาย ๆ แนวคิด แต่อย่างไรก็ตาม ความหมายของวัฒนธรรมจะเน้นไปในด้านแบบแผนการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจให้อยู่รอดปลอดภัยและมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างมีระเบียบ แนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

การดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยเป็นไปในทางเจริญก้าวหน้าและสงบสุขของสังคมนั้นจะต้องมีการจัดระบบระเบียบแนวปฏิบัติในการผลิต การจัดหา การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมทางร่างกาย จิตใจ และสภาพแวดล้อมของสมาชิกในสังคมให้ดำรงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจสังคมหรือการกินคืออยู่ดี มีสิ่งของอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ เช่น อาหาร เครื่องแต่งกาย ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ต่าง ๆ ในการบริการสังคม เป็นต้น ซึ่งเป็นไปในด้านร่างกาย ส่วนที่เป็นนามธรรมหรือสภาพจิตใจด้านวัฒนธรรมนั้นเกี่ยวกับความเจริญของงาน การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความดี ความงาม ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม ปรัชญา ศาสนา ลัทธิ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลธรรม เป็นต้น

วัฒนธรรมตามความหมายของวิชามานุษยวิทยาสมัยใหม่ หมายถึง มรดกทางสังคมเป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และมีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญงอกงามตามยุคตามสมัย แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มชนก็ยังคงมีความแตกต่างกันสาเหตุที่ทำให้แตกต่างกันส่วนหนึ่งมาจากวัฒนธรรม เช่น สังคมหนึ่งมีวัฒนธรรมเป็นแนวปฏิบัติและแนวปฏิบัตินั้นย่อมมีความแตกต่างจากอีกสังคมหนึ่ง ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในอันที่จะแสดงถึงวิถีชีวิตมนุษย์ในสังคมของแต่ละกลุ่มให้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและแตกต่างจากสังคมอื่น

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ที่เป็นผู้สร้างและถ่ายทอดสืบต่อกันมาให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติ ซึ่งมีทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาในสิ่งที่เป็นรูปธรรม และ นามธรรม

ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมถูกแบ่งออกเป็นหลายประเภท โดยขึ้นอยู่กับแนวคิดทฤษฎีของแต่ละบุคคลที่จะอธิบายหรือแยกศึกษารายละเอียดของเรื่องนั้นๆ แล้วแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

Ogburn (อ้างใน เพลินจิตร ภูติ, 2546, หน้า 25) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ วัตถุสิ่งของที่เกิดจากความคิดและการประดิษฐ์ขึ้นมาของมนุษย์ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ มีด จาน โทรทัศน์ โทรศัพท์ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่เป็นวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติที่เคยปฏิบัติต่อกันมาและเป็นที่ยอมรับกันว่าดีงาม เหมาะสมกับชุมชนหรือกลุ่มของตน เช่น จารีตประเพณี ศาสนา ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ เป็นต้น

วัฒนธรรมอาจแบ่งตามกาลเวลาได้ 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมเก่า ได้แก่ สิ่งของหรือแนวปฏิบัติที่บรรพบุรุษได้ก่อสร้างหรือประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใช้และได้ปฏิบัติต่อกันมาแต่อดีต เช่น วัตถุโบราณ บ้านเรือนทางโบราณ วิธีการหมอบคลาน เป็นต้น

2. วัฒนธรรมสมัยใหม่ ได้แก่ วัฒนธรรมสิ่งของหรือแนวปฏิบัติที่บุคคลในสมัยใหม่คิดค้นขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของคนในสังคมซึ่งถือว่าเป็นแบบอย่างหรือค่านิยมสมัยใหม่ ของทันสมัย นำสมัย เช่น เครื่องอำนวยความสะดวก รถยนต์ เครื่องยนต์ เครื่องบิน เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (อ้างใน นवलระอ อ สุภาผล, 2528, หน้า 20-21) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. ด้านศิลปะ (Arts) ได้แก่ ภาษา วรรณคดี ดนตรี ฟ้อนรำ ละคร วิจิตรศิลป์ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม และประติมากรรม ฯลฯ

2. ด้านมนุษย (Humanities) ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม ศาสนา ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย

3. ด้านการช่างฝีมือ (Practice Crafts) ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงินและเครื่องเงินเครื่องทอง การเจียรไนเพชรพลอย การจัดดอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

4. ด้านกีฬาและนันทนาการ (Sport and Recreation) ได้แก่ การละเล่นพื้นเมือง นันทนาการ ชาวบ้าน เพลงพื้นบ้าน

5. ด้านคหกรรมศิลป์ (Domestic Arts) ได้แก่ ความรู้เรื่องอาหาร-การประกอบอาหาร ความรู้เรื่องเสื้อผ้า-การแต่งกาย ความรู้เรื่องบ้าน-การดูแลบ้าน ความรู้เรื่องยา-การใช้ยา ความรู้เรื่อง การอบรมดูแลเด็ก ฯลฯ

เพลินจิตร ภูดี (2546, หน้า 25) ได้กล่าวไว้ว่า นอกจากนี้แล้ว ยังมีวัฒนธรรมทางสังคม ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามระเบียบ หรือมารยาทในสังคม แบบแผน แนวปฏิบัติ โต้ตอบกันในสังคม เช่น การจับมือ การไหว้ การเคารพ การลุกขึ้นต้อนรับ เป็นต้น วัฒนธรรมเกี่ยวกับจิตใจและศีลธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมเกี่ยวกับศีลธรรม หลักธรรมของศาสนาที่นำมาเป็นแนวปฏิบัติ เช่น ความกตัญญูกตเวที ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

การแบ่งประเภทวัฒนธรรมดังกล่าว เน้นหนักเกี่ยวกับเศรษฐกิจ การเมือง การศาสนา สุขทฤษฎี และการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต เพราะมนุษยชาติจะต้องแสวงหาปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค มีระบบการอยู่ร่วมกัน มีระบบความเชื่อหรือมีศาสนาอันเป็นที่พึ่งทางจิตใจและทำให้สงบ มีสุนทรียคติในดวงจิตในขณะเดียวกันก็ต้องรู้เท่าทันกับสภาพความเป็นจริง และสามารถเสริมสร้างความสุข ความเป็นอยู่อย่างมีเกียรติในสังคม

ลักษณะของวัฒนธรรม

ยิ่งยง เรืองทอง (2542, หน้า 12) กล่าวว่า ลักษณะของวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงจุดเด่นๆ ที่ปรากฏในด้านวัฒนธรรมของสังคม ดังนั้นในแต่ละสังคมจึงมีลักษณะเด่นๆ แตกต่างกันออกไป ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. ลักษณะของวัฒนธรรมโดยทั่วไป

มนุษย์ได้สร้างหรือประดิษฐ์คิดค้นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์และทำให้มนุษย์แตกต่างกันในส่วนย่อย แต่ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมักจะเรียกว่าสิ่งที่เป็นสากลของวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมสากล ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันอันแสดงถึงความเป็นสากลของวัฒนธรรม โดยสรุปลักษณะของวัฒนธรรมโดยทั่วไปไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นวิถีหรือแบบแผนของการดำรงชีวิตในสังคม เพราะวัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและความจำเป็นของสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์

2. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ วัฒนธรรมทุกชาติทุกภาษาสามารถที่จะถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ เช่น พ่อแม่ถ่ายทอดให้แก่ลูก ครูถ่ายทอดความรู้ ความคิดหรือหลักวิชาการต่างๆ ให้แก่ศิษย์ เป็นต้น ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้

3. วัฒนธรรมเป็นมรดกของสังคม วัฒนธรรมเป็นผลผลิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาในสังคมและสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงามแล้วนำมาปฏิบัติถ่ายทอดสืบต่อกันมาให้แก่คนรุ่นหลัง นำไปปฏิบัติต่อกัน ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นมรดกสังคม

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะความรู้และแบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของมนุษย์จึงมีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ไม่คงที่

5. วัฒนธรรมมีลักษณะให้สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วม เพราะวัฒนธรรมเป็นแนวปฏิบัติและข้อกำหนดของสังคม บุคคลในสังคมจะต้องปฏิบัติและยอมรับในกฎระเบียบแนวปฏิบัติของสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีลักษณะให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมเชิงบังคับ

6. วัฒนธรรมเป็นการบูรณาการของสังคม เมื่อแยกประเภทองค์ประกอบของวัฒนธรรมและองค์ประกอบทั้งทางวัตถุ พิธีการ องค์กร และองค์คติทั้งหลายด้าน ล้วนแต่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการในทางที่ดีของมนุษย์อยู่ด้วยกันด้วยความผาสุก ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นการบูรณาการของสังคม ลักษณะต่างๆ ของวัฒนธรรมเช่นนี้ เป็นลักษณะสำคัญที่มีอยู่ในทุกๆ วัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของสังคมใดก็ตาม แต่ละสังคมต้องประกอบด้วยลักษณะส่วนรวมอันเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้น ส่วนรายละเอียดความแตกต่างกันนั้นอาจเป็นไปตามกาลสมัย เป็นไปตามสภาพการณ์ภาวะแวดล้อมและปัจจัยอื่นๆ

2. ลักษณะของวัฒนธรรมไทย

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้แบ่งลักษณะวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประการ คือ

1. ลักษณะแสดงถึงความเจริญงอกงามในทางวัตถุและจิตใจ ได้แก่
  - ก. ความเจริญงอกงามในทางวัตถุ หมายถึง การกินดี มีที่อยู่อาศัย มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการคมนาคมไปมาสะดวกสบาย มีสถานที่ศึกษา สถานที่รักษาพยาบาลดี
  - ข. ความเจริญทางจิตใจ หมายถึง มีคุณธรรมทางจิตใจ เช่น ความซื่อสัตย์ มีเมตตากรุณา ไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น

2. ลักษณะแสดงถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย ได้แก่

ก. การแต่งกาย คือ การแต่งกายให้เหมาะสมกับโอกาสและกาลเทศะ ถูกต้องตามประเพณี ค่านิยมของสังคม สะอาด เรียบร้อย เป็นต้น

ข. การปฏิบัติตน คือ การแสดงเป็นคนมีระเบียบทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ แต่งกายถูกต้องเหมาะสม รู้จักการต้อนรับให้เกียรติ เป็นต้น

ค. ปฏิบัติตนให้เป็นที่นำมาซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงของประเทศ พระพุทธศาสนา เช่น เคารพธงชาติ เพลงชาติ มีความจงรักภักดีต่อองค์พระประมุขของชาติตลอดจนสัญลักษณ์ของชาติ เป็นต้น

3. ลักษณะที่แสดงถึงความกลมเกลียว ความก้าวหน้าของชาติ ได้แก่

ก. ความสมัครสมานของหมู่คณะของคนในชาติ

ข. ความเจริญก้าวหน้าทางวรรณกรรม ศิลปกรรม

ค. ความนิยมไทย ชอบในความเป็นไทย ชาติไทย วัฒนธรรมไทย

4. แสดงถึงศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ได้แก่

ก. ปฏิบัติตนให้เป็นคนดีมีศาสนา คือ เป็นคนมีจิตใจยึดเหนี่ยวในหลักธรรม

ของศาสนา

ข. การปฏิบัติตามหลักธรรมของพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ได้แก่ การละชั่ว กระทำดี มีจิตใจผ่องใส

ลักษณะวัฒนธรรมดังกล่าวนี้เป็นสภาพที่ปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมไทย และเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุและจิตใจของปวงชนชาวไทยที่ทำให้คนไทยและชาติไทยมีแนวปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ควรให้วัฒนธรรมถูกทำลายและสูญหายไป

ประเวศ วะสี (2539, หน้า 9-12) ได้กล่าวถึงลักษณะของวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ ชุมชน และกระบวนการพัฒนาสังคม เพื่อทำให้เกิดความเข้มแข็ง ความสมดุล และผดุงศีลธรรมของสังคม ลักษณะวัฒนธรรม 8 ประการ มีดังนี้

1. ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีความหลากหลาย มีการกระจายอำนาจรัฐ และอำนาจเงินไปสู่ชุมชน เพื่อให้เป็นการส่งเสริมการเมืองระบอบประชาธิปไตย

2. ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

3. ลักษณะทางวัฒนธรรม จะต้องส่งเสริมเกียรติยศและศักดิ์ศรีของชุมชนในท้องถิ่น

4. ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีความบูรณาการเชื่อมโยงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพจิตใจและสภาพแวดล้อมเข้าด้วยกัน
  5. ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องสร้างความผสมผสานสอดคล้องระหว่างมนุษย์ สังคม และสภาพแวดล้อมเข้าด้วยกัน และจะต้องให้มีความสมดุลอันยั่งยืน
  6. ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง ให้สำนึกถึงคุณค่าวัดอุปัชฌายสถาน วัด อาราม เจติย์ และคุณค่าของคุณธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ระเบียบกฎหมายของสังคม
  7. ลักษณะวัฒนธรรม จะต้องมีการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม เพื่อจะได้คิดการต่างคุณอำนาจในสังคมและฟื้นฟูบูรณะศีลธรรมให้เป็นแนวปฏิบัติของชุมชน
  8. ลักษณะของวัฒนธรรม จะต้องเป็นการผดุงศีลธรรมของสังคมที่เกี่ยวกับเรื่องของความถูกต้องทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม เป็นต้น
- ลักษณะของวัฒนธรรมดังกล่าวได้เน้นถึงการส่งเสริมประชาธิปไตยเรื่องเศรษฐกิจแบบกระจายรายได้ เรื่องส่งเสริมศักดิ์ศรีของชุมชนท้องถิ่น เรื่องบูรณาการที่ก่อให้เกิดความประสานสอดคล้องและความสมดุล เรื่องการพัฒนาจิตใจและจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง เรื่อง การสร้างความเข้มแข็งให้สังคม และเรื่องการผดุงศีลธรรมของสังคม ทั้งหมดเกี่ยวกับแนวปฏิบัติหรือขบวนการสังคม ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในชุมชนปัจจุบัน

วิลพร ธนสุวรรณ (2537, หน้า 4) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อพิจารณาคำสองคำระหว่าง “ภาษา” กับ “วัฒนธรรม” แล้วกล่าวได้ว่า ภาษาและวัฒนธรรมเป็นสิ่งคู่กันมาโดยตลอดเพราะวัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดภาษา ในขณะที่เดียวกัน ภาษาเป็นสื่อที่ใช้แสดงออกซึ่งวัฒนธรรม เราไม่สามารถแยกคำสองคำออกจากกันได้ ดังคำกล่าวของ Hockkete (1972) นักมานุษยวิทยาที่ว่า “การศึกษาวัฒนธรรมโดยปราศจากการใช้ภาษาก็เหมือนตาบอด และการศึกษาภาษาโดยไม่มีวัฒนธรรมก็เหมือนกับคนเป็นหมัน” ดังนั้น จิรภา สุนทรสิต (2538) ได้สรุปความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ ไว้ว่า ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและบันทึกวัฒนธรรมมิให้สูญหาย เช่น นิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ภาษาจึงเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงอดีตมาสู่ปัจจุบันและอนาคตให้คนเราได้เข้าใจและรู้จักสิ่งที่ผ่านมาแล้ว และในขณะที่เดียวกันภาษาเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคมอันได้แก่ ความเป็นอยู่ ความคิด ค่านิยม ตลอดจนสภาพสังคม ภาษายังเป็นเครื่องชี้ระดับวัฒนธรรมในสังคม ชี้ให้เห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรมในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในด้านความรู้ ความคิด ตลอดจนทัศนคติ

และประการสุดท้ายภาษาเป็นวัฒนธรรมเนื่องวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมของมนุษย์ ถ่ายทอดสืบกันมาจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนรุ่นหนึ่ง โดยมีการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อให้เหมาะสมกับกาลเวลาและสภาพสังคมที่ได้รับ

จากการที่ผู้เชี่ยวชาญได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมข้างต้นดังกล่าวนี้ พบว่า ภาษาเป็นวัฒนธรรมสาขาหนึ่ง และวัฒนธรรมเป็นบ่อเกิดของภาษา ดังนั้นภาษาจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อดำรงรักษา ถ่ายทอด ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมก็มีส่วนช่วยให้ภาษามีพัฒนาการในด้านคำศัพท์ คำนวน คำพังเพย ความเปรียบ เป็นต้น

ถึงแม้ภาษากับวัฒนธรรมจะสัมพันธ์กันแต่ก็มีการแปรเป็นอิสระจากกันไม่จำเป็นที่วัฒนธรรมหนึ่งจะสัมพันธ์กับภาษาหนึ่งภาษา ชนชาติที่พูดภาษาคนละตระกูล อาจมีวัฒนธรรมต่างกัน เช่น ชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันแต่มีภาษาพูดต่างตระกูลกัน และในทางกลับกันชนเผ่าที่พูดภาษาเดียวกันแต่มีวัฒนธรรมต่างกัน (อรรถพร อุบลเยี่ยม, 2542)

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางภาษาและการเรียนการสอนภาษาที่สอง

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา

ศรีวิไล พลมณี (2545, หน้า 10-11) ทฤษฎีประกอบการเรียนรู้ภาษาของมนุษย์มี 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีทางภาษา และทฤษฎีในการเรียนรู้ภาษา (Richards & Rodgers, 1986) ทั้งสองทฤษฎีดังกล่าวเป็นที่มาของแนวคิดในการสอนภาษาซึ่งเป็นหลักสำหรับพัฒนาไปเป็นวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ทฤษฎีทางภาษาประกอบด้วยทักษะทางภาษา 3 แบบ คือ ทักษะด้านโครงสร้างทางภาษา ทักษะด้านหน้าที่ภาษา และทักษะด้านปฏิสัมพันธ์

ทักษะด้านโครงสร้างทางภาษามองว่า ภาษาเป็นระบบทางโครงสร้างในการรวบรวมส่วนต่าง ๆ ของภาษา เช่น หน่วยคำ หน่วยทางไวยากรณ์ และการปริวรรตไวยากรณ์เข้าด้วยกันเพื่อสื่อความหมาย ส่วนทักษะด้านหน้าที่ภาษาเป็นการมองภาษาในแง่ของการสื่อความหมายตามหน้าที่ทางภาษามากกว่ากฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ สำหรับทักษะด้านปฏิสัมพันธ์นั้นมองว่าภาษาเป็นสื่อที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเป็นการแสดงออกด้านการสื่อสารทางสังคม

ในส่วนของการเรียนรู้ทางภาษาซึ่งสัมพันธ์กับวิธีสอนในระดับของแนวคิดนั้นจะเน้นในเรื่องของกระบวนการและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาษา Richard & Rodgers (1986) ได้ยกตัวอย่างทฤษฎีกลไกการทดสอบภาษา ของ Krashen (1981) ว่าเป็นตัวอย่างของการเรียนรู้ทางภาษา โดยกล่าวว่า ทฤษฎีกลไกการทดสอบภาษา ประกอบด้วยปัจจัยการเรียนรู้ทั้งด้านกระบวนการและเงื่อนไข ในเรื่องของกระบวนการนั้น Krashen ได้เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้ภาษามี 2 ลักษณะ คือ แบบธรรมชาติที่เกิดจากการนำภาษาไปใช้ในการสื่อสารจริง ๆ และการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งเน้นการเรียนกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์เป็นหลัก นอกจากนี้ Krashen ยังได้เสนอแนะเงื่อนไขที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภาษา 2 ประการ คือ 1) ตัวป้อนที่ผู้เรียนเข้าใจได้ ซึ่งจะต้องเป็นสิ่งที่ผู้เรียนสนใจและเกี่ยวข้องกับผู้เรียน มีปริมาณที่เพียงพอและมีความยากที่เหนือกว่าระดับความสามารถทางภาษาที่ผู้เรียนมีอยู่อีกหนึ่งระดับ 2) บริบทในการเรียนภาษาที่ผู้เรียนมีความวิตกกังวลต่ำ กล่าวคือ ผู้สอนควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผ่อนคลายไม่ตึงเครียด มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความรู้สึกและลักษณะของการเรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสบายใจกระตือรือร้นและรู้สึกสนุกสนานในการเรียน

อนึ่ง จากการศึกษางานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการเรียนรู้ภาษาที่สองของมนุษย์ สรุปได้ว่า แม้การเรียนรู้ภาษาทั้งสองแบบดังกล่าวจะแตกต่างกัน แต่สามารถเชื่อมต่อกันได้โดยการฝึก กล่าวคือ โครงสร้างที่ได้จากการเรียนรู้แบบตรง หรือที่ Krashen เรียกว่า Learning นั้น เมื่อได้รับการฝึกให้นำมาใช้ในกิจกรรมทางภาษาที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน โครงสร้างที่เรียนมานั้นก็สามารถกลายมาเป็นความรู้แบบอ้อม หรือการเรียนรู้ได้ (Bialistok, 1977; Stevick, 1980; Fotos & Ellis, 1991, อ้างใน วินิตยา ประเสริฐสุนทร, 2539) เพราะการเรียนรู้กฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์จะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ไปสังเกตการใช้ไวยากรณ์ในขณะที่รับสารหรือตัวป้อนที่ผู้อื่นผลิตออกมา และเมื่อผู้เรียนจะใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารก็จะนำความรู้ที่นำมาเป็นตัวควบคุมในขณะที่ผลิตภาษาออกไปตอบโต้กับคู่สนทนา

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง

ศรีวิไล พลมณี (2545, หน้า 12) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง หมายถึงกฎเกณฑ์การเรียนรู้ภาษาที่สองของมนุษย์

การเรียนรู้ภาษาที่สอง ไม่ได้เกิดขึ้นง่ายด้ายกับทุกคนเหมือนกับการเรียนภาษาแรกแม้จะมีเวลาเรียนมากกว่าก็ตาม บางคนก็อาจจะประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สองมากกว่าคนอื่น ๆ ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเหมือนกัน ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยหลายๆอย่างที่มีผลต่อการเรียนภาษาที่สอง เช่น

1. อายุ
2. สถานการณ์ทางการเรียน
3. แรงจูงใจในการศึกษาภาษา
4. ความมั่นใจในตนเองสูง
5. ทักษะที่ดีต่อภาษา

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้มีการจัดการเรียนรู้ภาษาที่สองให้ใกล้เคียงกับการเรียนภาษาแรก

ให้มากที่สุดซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น

1. ให้ผู้เรียนไปเรียนในประเทศเจ้าของภาษา เมื่อยังเป็นเด็กเล็กๆ
2. ให้เจ้าของภาษาเป็นผู้สอนให้ ขณะที่ผู้เรียนยังเป็นเด็กเล็กๆ ในประเทศของผู้เรียน
3. เรียนภาษาโดยใช้ภาษานั้นเป็นสื่อในการเรียนวิชาอื่น ๆ ในประเทศที่ใช้ภาษา

ที่สองเป็นภาษาราชการ

4. เรียนโดยวิธีการแปล
5. เรียนโดยวิธีการเลียนแบบหรือพูดตามผู้สอนเพื่อจะได้จำและสร้างความเคยชิน

ในภาษาใหม่ตามแนวคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม หรือ ประจักษ์ว่าท

6. เรียนโดยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลเพื่อผู้เรียนมีโอกาสใกล้ชิดกับภาษาที่เรียน สามารถวิเคราะห์และสร้างกฎเกณฑ์ของภาษานั้นขึ้นมาตามแนวความคิดของกลุ่มพุทธรนิยมหรือวิตรรกว่าท

การเรียนรู้ภาษาที่สอง มีงานวิจัย ซึ่งพอสรุปได้ตามที่ Krashen และ Terrel (อ้างใน ศรีวิไล พลมณี, 2536, หน้า 13) ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาที่สองจากงานวิจัยที่เกิดขึ้นในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา ดังต่อไปนี้

1. The Acquisition Learning Hypothesis สมมติฐานนี้อ้างว่า ผู้ใหญ่สามารถเรียนภาษาที่สองได้สองแบบ คือ เรียนภาษาแบบธรรมชาติ (Acquisition) และเรียนภาษาแบบไม่เป็นธรรมชาติ (Learning) จากสมมติฐานนี้สรุปได้ว่า การเรียนภาษาที่เน้นหนักไปในการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของตัวภาษา และความถูกต้องในการใช้ภาษา เป็นการเรียนในลักษณะที่ไม่ใกล้เคียงกับการเรียนแบบธรรมชาติ หากคำผิวนั้นก่อให้เกิดการสับสนในการสื่อสาร ไม่ใช่เกิดจากการใช้ไวยากรณ์

All rights reserved

2. The Natural Order Hypothesis สมมติฐานนี้กล่าวว่า การเรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษาจะเป็นไปตามลำดับก่อนหลังตามธรรมชาติและลำดับขั้นตอนนี้จะคล้ายคลึงกันในผู้เรียนทุกคนที่เรียนภาษาที่สอง เช่น ผู้สอนไม่ต้องเริ่มสอนแก้คำผิดของกฎเกณฑ์บางอย่างที่ผู้เรียนยังไม่อยู่ในขั้นที่จะรับรู้กฎเกณฑ์นั้น

3. The Monitor Hypothesis สมมติฐานนี้กล่าวว่า การเรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษาช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาได้น้อยมาก เพราะการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของภาษามีส่วนเพียงช่วยตรวจแก้ภาษาเท่านั้น สมมติฐานนี้ไม่ได้กล่าวว่า การเรียนภาษาแบบธรรมชาติจะไม่สามารถช่วยให้ผู้ใช้ภาษาแก้ไขภาษาของตนได้ เพียงแต่กล่าวว่า การเรียนรู้ภาษานั้นช่วยได้เฉพาะการตรวจและการแก้ไขเท่านั้น ผู้เรียนไม่สามารถนำการเรียนรู้แบบนี้มาสร้างภาษาขึ้นใช้ได้

4. The Input Hypothesis สมมติฐานนี้กล่าวว่า ผู้เรียนภาษาที่สองสามารถเรียนรู้ภาษาได้จากข้อมูลทางภาษาที่ได้รับ และข้อมูลที่ใช้ภาษาในระดับสูงกว่าระดับความรู้ทางภาษาที่ผู้เรียนมีอยู่เล็กน้อยโดยใช้บริบทหรือข้อมูลนอกเหนือตัวภาษาเข้าช่วยในการทำความเข้าใจ

5. The Affective - filter Hypothesis สมมติฐานนี้กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการเรียนภาษา เช่น แรงจูงใจ ความเชื่อมั่น เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม สมมติฐานทั้ง 5 ข้อ ดังกล่าว ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและขัดแย้ง ดังนี้

Stevick (1982) มีความเห็นว่า การเรียนภาษาแบบธรรมชาติและไม่เป็นธรรมชาติมีส่วนอยู่ในกระบวนการเดียวกัน และต่างก็เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการเรียนการสอนจึงควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทั้งรับรู้และเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ

Harmer (1985) มีความเห็นว่า เป็นการยากที่จะทำนายว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ภาษาได้เมื่อไรจากการใช้ภาษาหรือกฎเกณฑ์ เพราะขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล เช่น ผู้เรียนบางคนเมื่อได้รับข้อมูลสามารถเรียนรู้สิ่งที่ตนยังไม่รู้ได้โดยไม่รู้ตัว หรือผู้ใหญ่ที่เรียนต้องการเห็นผลอย่างรวดเร็วในการเรียน จำเป็นต้องเรียนกฎเกณฑ์ของภาษาที่สามารถเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น

Long (1986) มีความเห็นว่า การเรียนภาษาจากข้อมูลเป็นการเรียนที่ยังไม่เพียงพอในการเรียนรู้ภาษา ทั้งนี้เพราะมีงานวิจัยหลาย ๆ ชิ้นที่ยืนยันได้ว่าผู้ที่เรียนภาษาจากข้อมูลตามแนวคิด Krashen ยังมีความค้อยในเรื่องความถูกต้องทางภาษา และไม่สามารถที่จะปรับปรุงความสามารถในด้านนี้ให้เพิ่มขึ้น

อรุณี วิริยะจิตรา (2536, หน้า 14) ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่า ยังไม่สามารถหาข้อยุติรูปแบบการเรียนรู้ภาษาที่สองของมนุษย์ได้ จึงเชื่อว่าทราบใดที่ยังไม่มีผู้ใดหาหลักฐานมาพิสูจน์ได้อย่างเด่นชัดว่ามนุษย์เรียนรู้ภาษาได้อย่างไรแล้วคงจะมีแนวความคิดใหม่ ๆ ในเรื่องการเรียนภาษาของมนุษย์เกิดขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต

จะเห็นว่าทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สองจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้เรียนที่จำเป็นต้องใช้ภาษาที่สองในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในขณะที่ตนต้องอยู่ในสังคมที่ต้องใช้ภาษาที่สองในการสื่อสารกัน เพราะทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สองนี้จะช่วยให้ผู้สอนมีความเข้าใจในตัวผู้เรียนและสามารถทำให้ผู้เรียนนั้นไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนรู้ในภาษาที่สอง และขณะเดียวกันตัวผู้เรียนเองก็จะสามารถเข้าใจในตัวภาษาที่สองนี้มากขึ้นกว่าการเรียนรู้เพียงเพื่อพูดได้เท่านั้น

3.3 การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องศึกษาถึงประโยชน์ที่จะได้จากวิธีการสอนภาษา และ เลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (สมิทร สุพรรณรัตน์, 2536, หน้า 69) ได้สรุปผลเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ดังนี้

1. การสอนภาษาอย่างน้อยที่สุดมี 15 วิธี และวิธีการต่างๆ เหล่านี้ มีการใช้กันอยู่ในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งในส่วนต่างๆ ของโลก

2. ในวิธีการสอน 15 วิธี มีวิธีที่ได้รับความนิยมมากอยู่ 5 วิธี คือ วิธีการที่ยึดไวยากรณ์ และการแปรผลเป็นวิธีการที่ยึดการออกเสียงของภาษาเป็นหลัก วิธีการโดยตรงคือให้ผู้เรียนฝึกฟังและพูดในเรื่องที่ต้องการโดยตรง วิธีการของกองทัพบกอเมริกาคือการฝึกอย่างหนักโดยใช้วิธีการและเทคนิคหลายอย่างและใช้เวลาอย่างเต็มที่ และวิธีการยึดการฝึกฟังและพูดเป็นหลัก

3. กลวิธีการสอนภาษาตามความหมายกว้าง ๆ มี 2 วิธี คือ การใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ประมวลกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนอย่างเป็นระบบและการใช้ทฤษฎีของการกระทำเป็นประจำจนเคยชินเป็นนิสัย โดยการฝึกฟังและพูด

4. มีข้อโต้แย้งในกลุ่มของผู้มีอาชีพทางการสอนในเรื่องลำดับก่อน-หลัง ของวัตถุประสงค์ต่างๆ ของการเรียนภาษา

5. ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการสอนภาษาต่างประเทศ แสดงความคิดได้ 2 ประเภท คือการหันเหไปในความเชื่อว่าเนื้อหาของความรู้จะปรากฏไม่ได้ นอกจากอยู่ในจิตใจ หรือ ความคิดเห็นของผู้เรียน และอีกประการคือ การหันเหไปในหลักของกลไก

6. ผู้แทนของทั้งสองกลุ่มนี้ อาจแยกเรียกได้ คือ ผู้ชอบทำตามแบบแผนหรือพิธีการ และผู้ชอบการปฏิบัติ

7. ผู้ชอบทำตามแบบแผนหรือพิธีการ จะมั่นใจต่อการสอนในรูปแบบของการลงความเห็น โดยพิจารณาจากหลักทั่วไปสู่เรื่องเฉพาะและจะเริ่มจากการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กับการใช้ในตัวอย่างต่าง ๆ กลุ่มผู้ชอบการปฏิบัติจะสละและอุทิศเวลาให้กับความเข้าใจอย่างกว้างครอบคลุมทั่ว ๆ ไป โดยที่หลังจากเด็กนักเรียนได้ยินและได้ใช้แบบต่าง ๆ ซ้ำกันพอประมาณ โดยเฉพาะการใช้ข้อคล้ายคลึงหรือการเปรียบเทียบและความผิดแผกกันหรือตรงกันข้าม

8. ผู้ชอบทำตามแบบแผนหรือพิธีการ มีความโน้มเอียงที่จะให้คำทักษะในการอ่านและการเขียนที่ถูกต้องแน่นอน ในขณะที่ผู้ชอบการปฏิบัติเน้นหนักที่ความเข้าใจและการพูดด้วยปากเปล่า ซึ่งเป็นฐานของความคล่องต่อการอ่านและการเขียนในระยะแรกๆ

9. การวิเคราะห์โดยพิจารณาวิธีการสอนที่ถือไววยากรณ์ และการแปล น่าจะถือเป็นทฤษฎีของการเรียนรู้ประมวลกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้สัมพันธ์กับเรื่องที่เรียนอย่างมีระบบในขณะที่วิธีที่ถือการออกเสียงของภาษาเป็นหลัก และวิธีการของกองทัพอเมริกา เป็นตัวแทนของทฤษฎีของการกระทำเป็นประจำจนเคยชินเป็นนิสัย โดยการฝึกฟังและพูด

10. ผลของการทดลองต่าง ๆ มีแนวโน้ม ดังนี้

10.1 สิ่งที่เด็กเรียนรู้และเข้าใจเป็นสิ่งต่าง ๆ ที่เน้นอยู่ในการสอน

10.2 ความแตกต่างที่เด่นในทางสถิติระหว่างสองวิธี Cognitive Code-Learning Theory และ Audio-lingual Theory จะปรากฏในระยะแรกหรือปีที่ 1 และจะหมดไปในขณะที่ระบบเวลาการเรียนขยายกว้างออกไป

10.3 มีความโน้มเอียงในการที่จะเรียนสาระต่างๆ ได้ดีกว่า ถ้าสาระต่างๆ เหล่านั้นถูกเน้นในการสอน

10.4 วิธีการสอนซึ่งให้ประโยชน์ของภาษาของผู้เรียนในการอธิบาย มีแนวโน้มที่จะให้ความสะดวกสบายในการเรียน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นผู้ใหญ่ วิธีการสอนแบบนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นชัดเจนว่าดีกว่าวิธีอื่นๆ

กล่าวโดยสรุปแล้วพบว่า จากวิธีการแต่ละวิธีจะให้ผลที่ต่างกันในระดับต้น แต่ความแตกต่างจะหายไปเมื่อการเรียนขยายเวลาออกไป และทักษะต่าง ๆ มีแนวโน้มขึ้นอยู่กับอายุ เวลา และความพร้อม ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศควรพิจารณาบนพื้นฐานที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. วัตถุประสงค์ของการเรียน

2. อายุ เวลา (ของผู้เรียน) และความพร้อม (หมายถึง ครู หลักสูตร และกระบวนการที่สามารถต่าง ๆ)

ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาที่สอง

เอมอร์ ซิตตะโสภณ (2536, หน้า 96) กล่าวว่า การเรียนการสอนภาษาที่สอง ย่อมขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ ลักษณะของผู้เรียนภาษาที่ดี ประกอบด้วย

1. สามารถทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างดี โดยปราศจากความกังวลหรือขาดอายุ

2. พยายามหาโอกาสฝึกใช้ภาษาลดเวลา

3. เน้นเรื่องของความหมายมากกว่ารูปฟอร์มของภาษา

4. รู้จักใช้เทคนิควิธี ที่จะเสริมความรู้ที่ได้จากการฝึกติดต่อสื่อสารกับเจ้าของภาษา เช่น

รู้จักการจดบันทึกคำศัพท์ เป็นต้น

5. ผู้เรียนควรเป็นเด็กโตหรือผู้ใหญ่มากกว่าอยู่ในวัยเด็กในแง่ของการเรียนรู้โครงสร้าง

ทางภาษา

6. มีความสามารถทางทักษะในการคิดวิเคราะห์ภาษา เพราะนั่นคือความสามารถในการรับรู้ จัดแยกหมวดหมู่ และจดจำโครงสร้างของภาษาที่เรียน รวมทั้งความสามารถในการตรวจสอบ แก้ไขข้อผิดพลาด

7. มีเป้าหมายในการเรียนแน่นอน และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ ในการเรียน

8. กล้าและพร้อมที่จะลองผิดลองถูก

9. มีความสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพการเรียนการสอนภาษาต่างๆ ที่หลากหลาย

นอกจากนี้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลก็มีผลต่อการเรียนการสอนภาษาที่สองเช่นกัน

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทัศนคติและแรงจูงใจ

1. ผู้เรียนที่มีความสนใจในสังคม วัฒนธรรมของเจ้าของภาษาที่เรียน ย่อมมีแนวโน้มที่จะเรียนภาษาได้ดี
2. ผู้เรียนที่มีความต้องการในการเรียนภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์เฉพาะอย่าง เช่น ประกอบอาชีพ หรือเพื่อศึกษาคำร่าต่างๆ มักจะประสบผลสำเร็จ
3. ความรู้สึกเครียด กังวล ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ ไม่ดีต่อการเรียนภาษา หรือต่อเจ้าของภาษาที่เรียน จะมีผลในทางลบต่อการเรียนรู้ภาษา

บุคลิกภาพ

1. บุคลิกภาพของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสื่อสาร ผู้เรียนที่มีบุคลิก ร่าเริง เปิดเผย มักประสบความสำเร็จในการเรียนเพราะมีโอกาสฝึกภาษาทั้งในและนอกห้องเรียน
2. ผู้เรียนที่มีความขลาด ขี้อาย จะมีอุปสรรคในการเรียน เพราะขาดลักษณะที่จะกล้าลองผิด ลองถูก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนภาษา
3. ผู้ที่ชอบทำอะไร โดยพยายามไม่ให้เกิดข้อบกพร่องเลย ตลอดจนผู้ที่มีความว่องไวในการ รับรู้สิ่งใหม่ๆ จะมีแนวโน้มเรียนโครงสร้างทางภาษาได้ดี

อายุ

ระดับของอายุ มีผลต่อความเร็วในการเรียนรู้ภาษาและความสำเร็จในการเรียน โดยผู้ใหญ่ มักจะเรียนได้เร็วกว่าเด็กและวัยรุ่น แต่ในด้านความสำเร็จในการเรียนเด็กจะเรียนการออกเสียงได้ดี และประสบความสำเร็จกว่าผู้ใหญ่ วัยรุ่นจะเป็นวัยที่เรียนได้ดีทุกเรื่อง

นอกจากนี้ ความสำเร็จในการเรียนขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเรียนภาษาและระดับอายุที่เริ่มเรียน ยิ่งเรียนมากเรียนนานก็ยิ่งคล่อง และการเริ่มเรียนภาษาในวัยเด็กและวัยรุ่นจะได้ถูกต้อง

สติปัญญา

เป็นความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้เรียน อาจกล่าวได้ว่าความสามารถในภาษาเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการเรียนในชั้นเรียน หากกล่าวถึงสติปัญญาจะช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนภาษาในชั้นเรียนได้ดี แต่สติปัญญาอาจไม่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการเรียนภาษาตามธรรมชาติ

ความถนัด

ความถนัด จะส่งผลต่อการเรียนภาษาในลักษณะวิชาการมากกว่าการเรียนที่เน้นการสื่อสาร เนื่องจากความถนัดจะช่วยในด้านความสามารถทางภาษามากกว่าความสามารถทางสื่อสาร เช่น ความสามารถในการเรียงเสียงของภาษา ไวยากรณ์ และการแยกแยะตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ ในชั้นเรียน ผู้เรียนที่มีความถนัดในการเรียนที่เน้นในเรื่องไวยากรณ์ ดังนั้นผู้สอนจึงควรคำนึงถึงอายุของผู้เรียนเป็นหลัก

ลักษณะการคิดของผู้เรียน

ในการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียนแต่ละคน เพราะผู้เรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องการรับรู้ การคิดรวบยอด การจัดลำดับ และการฟื้นความทรงจำ เป็นต้น การแบ่งลักษณะของผู้เรียน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ผู้เรียนที่พึ่งบุคคลอื่น รับรู้ความสามารถของตนเองจากบุคคลรอบด้าน และชอบสังคัมการจัดกิจกรรมจึงควรจัดให้เป็นกลุ่ม
2. ผู้เรียนที่เรียนด้วยตนเอง ประเมินตนเอง เป็นอิสระ การจัดงานให้ทำจึงต้องจัดเป็นรูปแบบรายบุคคล

จะเห็นว่า การเรียนการสอนภาษาที่สองที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น นอกจากจะต้องอาศัยความรู้ ความมีเทคนิคและวิธีการสอนของผู้สอนแล้ว ยังต้องพิจารณาจากตัวผู้เรียนเป็นองค์ประกอบหลักอีกด้วย เนื่องจากการเรียนภาษาที่สองให้ประสบความสำเร็จได้นั้นส่วนหนึ่งต้องมาจากตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาไทยให้นักเรียนชาวไทยภูเขา

4.1 ชาวไทยภูเขากับการเรียนการสอนภาษาไทย

ภาคเหนือของประเทศไทยที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเมียนมาร์และประเทศลาวนั้น จัดได้ว่าเป็นภาคที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยจะตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตามบริเวณพื้นที่ที่เป็นป่าเขาและต้นน้ำลำธาร ชนกลุ่มน้อยดังกล่าวนี้ มีทั้งชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน 6 เผ่าใหญ่ ๆ ที่รัฐบาลให้ความสนใจและจัดงบประมาณ เพื่อการพัฒนาเป็นพิเศษ ได้แก่ ชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยงเผ่าม้ง (แม้ว) เผ่ามูเซอ (ลาฮู) เผ่าเย้า (เมี่ยน) เผ่าลีซอ (ลีซู) และเผ่าอาก้อ (อาข่า) โดยชาวไทยภูเขาเผ่ากระเหรี่ยงมีมากที่สุด และเผ่าอาก้อมีน้อยที่สุด นอกจาก 6 เผ่าที่กล่าวมาแล้ว ยังมีชาวไทยภูเขาเผ่าถิ่น

เผ่าขมุ เผ่าละว้าหรือลัวะ และเผ่ามาบริ (ผิวดองเหลือง) ด้วยเหตุนี้ ประสงค์ ราชณสุข (2532, หน้า 30-31) ได้อธิบายว่า ชาวเขา ก็คือ คนไทยที่เป็นชนกลุ่มน้อย มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายเช่นเดียวกับพลเมืองไทยส่วนใหญ่ เด็กชาวเขาต้องเข้ารับการศึกษาระดับบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาเมื่ออายุถึงเกณฑ์ แต่การจัดการศึกษาที่มีนักเรียนเป็นชาวเขามีปัญหามากมาย ทำให้การจัดการศึกษาแก่ชาวเขาไม่ประสบความสำเร็จ หรือบรรลุตามความมุ่งหมายที่คาดไว้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยแก่เด็กชาวเขา เพราะชาวเขามีวัฒนธรรมทางภาษาเป็นของตนเอง คือ ภาษาประจำเผ่าซึ่งใช้ติดต่อกันในชีวิตประจำวัน เด็กชาวเขาเมื่อมาเข้าโรงเรียน และต้องเรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจะประสบความยากลำบากในการเรียน เนื่องจากการได้รับอิทธิพลของภาษาถิ่นหรือภาษาประจำเผ่าที่เด็กเคยชินมาแต่แรก ภาษาถิ่นหรือภาษาประจำเผ่านี้แตกต่างจากภาษาไทยมากทั้งในเรื่องของคำและความหมาย เสียงพยัญชนะต้น เสียงสระ เสียงวรรณยุกต์บางเสียง เสียงพยัญชนะตัวสะกดบางตัว และเสียง ร ล ว ควบกล้ำ เป็นต้น ความแตกต่างเหล่านี้เป็นปัญหาสำหรับเด็กชาวเขาในการออกเสียงเมื่อต้องการอ่านคำในภาษาไทย ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขาจึงต้องมีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากเด็กพื้นราบ โดยการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเด็กชาวเขาที่ต้องฝึกฝนทักษะทางภาษาให้มาก

อย่างไรก็ดี ชาวไทยภูเขาเกี่ยวกับการศึกษาของไทยนั้น สนิท สัตโยภาส (2531, หน้า 30) ได้อธิบายว่า การพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาที่รัฐบาลดำเนินการอยู่ทางหนึ่ง คือ การให้การศึกษาซึ่งปัจจุบันชาวเขาเริ่มสนใจที่จะส่งบุตรหลานของตนเข้ารับการศึกษานอกระบบในโรงเรียนต่าง ๆ ที่ทางรัฐบาลจัดให้ดังกล่าวข้างต้นแล้ว แต่เด็กเหล่านั้นมีภาษาพูดของตนเองใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อเข้ารับการศึกษานอกระบบก็จะต้องเรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทำให้เกิดปัญหาทางการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านการออกเสียงไม่ชัดเจน อันจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการติดต่อกันได้เกี่ยวกับเรื่องนี้จัดภัยบุรุษพัฒน์ (2528, หน้า 302) กล่าวว่า เด็กชาวเขาเคยชินกับภาษาพูดในชุมชนของตน คือ ภาษาชาวเขาซึ่งแตกต่างไปตามเผ่า เด็กพวกนี้ไม่เคยได้ยินได้ฟังภาษาไทยมาก่อน ภาษาไทยจึงเป็นภาษาที่เด็กไม่รู้และโดยที่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับภาษาไทยมาก่อน ชาวเขาไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่จึงมองไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาไทย ตลอดจนความสำคัญของการศึกษาเมื่อชาวเขาไม่รู้ภาษาไทยดีพอ การเรียนวิชาอื่น ๆ ที่ต้องใช้ภาษาไทยทั้งสิ้น จึงเป็นการยากที่เด็กจะเข้าใจได้ ทำให้เบื่อบ้านในการเรียน

4.2 ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยแก่นักเรียนชาวไทยภูเขา

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้ง 4 ด้านคือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน แต่อย่างไรก็ตามก็อาจจะเกิดปัญหาตามมา เอกสารในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้เสนอข้อมูลด้านทักษะการฟัง และการพูดเพียง 2 ทักษะ เพื่อความสอดคล้องกับงานวิจัยในชั้นนี้ที่เน้นเพียง 2 ทักษะคือทักษะการฟัง และการพูดเพียง ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้เป็นแต่ละด้าน ดังที่ ขจักษ์ บุษพัฒน์ (2528, หน้า 298) ได้กล่าวไว้ว่า

ปัญหาเกี่ยวกับการฟัง

ปัญหาที่มักจะพบกันอยู่เสมอ คือ นักเรียนฟังไม่เข้าใจหรือฟังไม่รู้เรื่อง ฟังแล้วๆ ไม่สามารถสื่อความหมายจากครูได้ ไม่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังได้

ปัญหาเกี่ยวกับการพูด

ปัญหาที่พบบอกกับนักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่นในชีวิตประจำวัน เช่น ชาวเขาเผ่าต่างๆ ในภาคเหนือ ชาวเลในภาคใต้ เป็นต้น เมื่อเด็กเหล่านี้มาโรงเรียนซึ่งใช้ภาษาไทยกลางในการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนไม่กล้าพูดเพราะกลัวพูดผิด ขาดความมั่นใจในการพูด กลัวเพื่อล้อเลียน สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นจุดบอดของการสอนภาษาเพราะถ้านักเรียนไม่กล้าพูดหรือไม่กล้าแสดงออก ครูผู้สอนก็ไม่อาจทราบว่ นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากน้อยเพียงไร ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษาหรือไม่ ครูผู้สอนจะต้องหาวิธีการให้นักเรียนกล้าพูดกล้าแสดงออกเพื่อจะได้ทราบข้อบกพร่องของนักเรียนจะได้หาทางแก้ไขต่อไป

ในด้านปัญหาที่เกี่ยวกับการสอนทักษะภาษาไทยทั้ง 2 ด้าน คือ ทักษะการฟัง และทักษะการพูด นั้น วรรณิการ์ณ พวงเกษม (2535, หน้า 27-33) ได้สรุปปัญหาที่ครูผู้สอนจะพบในการสอนแต่ละทักษะ ได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะการฟัง จะพบปัญหาในด้าน

1. นักเรียนฟังไม่รู้เรื่อง ไม่ได้ยินคำพูดของครู
2. นักเรียนไม่มีมารยาทในการฟัง
3. นักเรียนไม่สามารถประมวลใจความของเรื่องที่ฟังได้อย่างถูกต้อง บริบูรณ์
4. นักเรียนไม่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังได้
5. นักเรียนไม่สามารถนำความคิดหรือสิ่งที่ถูกต้องจากการที่ได้ฟังมาใช้ประโยชน์
6. นักเรียนชอบฟังแต่เรื่องสนุกสนาน เรื่องไร้สาระ

ปัญหาเกี่ยวกับการสอนทักษะการพูด จะพบกับปัญหาในด้าน

1. นักเรียนไม่กล้าพูดหรือแสดงความคิดเห็นออกมา
2. นักเรียนพูดตะกุกตะกัก หรือพูดติดอ่าง หรือพูดคกๆ หล่นๆ
3. นักเรียนออกเสียงไม่ถูกวิธี
4. นักเรียนพูดสั้น หรือใช้คำศัพท์สะแลง ที่คิดว่าพูดแล้วแท้
5. นักเรียนชอบพูดคำที่ไม่สุภาพ
6. นักเรียนออกเสียงพยัญชนะหรือสระบางคำไม่ได้
7. นักเรียนใช้ประโยคคำถามและประโยคคำตอบไม่เป็น
8. นักเรียนไม่รู้จักลำดับเรื่องในการพูด
9. นักเรียนพูดไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

ปัญหาในการสอนทักษะภาษาไทยทั้ง 2 ด้านนั้น จะเป็นปัญหาพื้นฐานที่ครูภาษาไทยจะพบอยู่บ่อยๆ แต่ถ้าหากว่านักเรียนที่สอนนั้น ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแล้วปัญหาดังกล่าวก็จะเพิ่มมากขึ้น การจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิมเพื่อเสริมประสบการณ์ให้กับนักเรียน กิจกรรมการสอนในตอนแรกควรใช้ภาษาของนักเรียนคู่กับภาษาไทยเพื่อสื่อความหมายได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง เด็กจะเข้าใจภาษาไทยเพิ่มขึ้น ครูก็จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีโอกาสใช้ภาษาไทยมากที่สุด ในคู่มือการสอนภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แนะและให้รายละเอียดเกี่ยวกับกานสอนไว้มาก ครูผู้สอนสามารถเลือกกิจกรรมมาใช้สอนนักเรียนตามความเหมาะสม การดำเนินการสอนนั้นนอกจากจะมุ่งให้นักเรียนชาวเขา มีทักษะทางภาษา สามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้เพียงพอที่จะติดต่อทำความเข้าใจในชีวิตประจำวัน และเพื่อเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้แล้วยังปลูกฝังให้ชาวเขารักถิ่นฐานที่อยู่ ให้รู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะต้องปรับปรุงถิ่นฐานที่อยู่ให้เจริญก้าวหน้า ให้รู้สึกเป็นหน้าที่ที่จะต้องร่วมมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่า และให้ความรู้ความเข้าใจในวิธีการเกษตรกรรมถาวรอีกด้วย

4.3 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยภูเขา

การจัดการศึกษาภาคบังคับของรัฐบาลในปัจจุบัน ได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีประชาชนคนไทยอาศัยอยู่การจัดการศึกษาให้แก่เด็กไทยจะแยกออกได้ตามลักษณะของภูมิภาคได้ 2 ลักษณะคือ

1. การจัดการศึกษาให้กับเด็กไทยที่อยู่พื้นราบ
2. การจัดการศึกษาให้กับเด็กไทยที่อยู่บนภูเขา(ที่เราเรียกว่าชาวเขาหรือ ชาวไทยภูเขา)

ซึ่งความแตกต่างเรื่องพื้นฐานทางภาษารวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาไทย ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนของเด็กทั้ง 2 มีลักษณะแตกต่างกันมากที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ธรรมชาติของภาษาชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ที่กระจายอยู่ตามบริเวณภูเขาสูง ห่างไกลความเจริญทางภาคเหนือของประเทศไทย เช่น จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นต้น ซึ่งชาวเขาเหล่านี้รัฐบาลไทยก็ยอมรับว่าพวกเขาเป็นคนไทยคนหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคนพื้นราบและในการจัดการศึกษาของรัฐในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และเด็กชาวเขาทุกคนจะต้องได้เข้ารับการศึกษตามพระราชบัญญัติพุทธศักราช 2520 และในด้านการจัดการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย เด็กเหล่านี้จะต้องเรียนรู้ภาษาไทยให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และตามเป้าหมายของหลักสูตรเช่นเดียวกับชาวไทยพื้นราบทุกประการ แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว ในชีวิตประจำวันของเด็กชาวเขาทั่วไปมีความเคยชินกับการใช้ภาษาแม่ ซึ่งเป็นภาษาถิ่นประจำเผ่าของตนในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน และภาษาแม่ดังกล่าวก็มีความแตกต่างไปจากภาษาไทยมาก ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับชาวเขาจะพบปัญหาทั้งด้านที่เกิดจากการจัดการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุสำคัญหลายประการ เช่น จากหลักสูตร ครู ภาวะเบี้ยย ผู้นำ การประสานงานและวัฒนธรรมประเพณี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532, หน้า 20) และด้านที่เกิดจากตัวชาวเขาเอง สำหรับปัญหาที่เกิดจากตัวชาวเขานั้นปัญหาในด้านการใช้ภาษาไทยนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากชาวเขาแต่ละเผ่ามีภาษาประจำเผ่าของตนเอง เกิดความเคยชินในการใช้ภาษาของตนในชีวิตประจำวัน ดังนั้นเมื่อเด็กชาวเขาเข้าเรียนในระยะแรกจะมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยทั้งในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จึงทำให้นักเรียนมีปัญหาในการเรียนมาก นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการตกต่ำของนักเรียนชาวเขาระดับประถมศึกษา ซึ่งองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งคือ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน เด็กนักเรียนชาวเขาไม่สามารถสื่อความหมายกับครูโดยใช้ภาษากลางได้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ทำให้เด็กไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยมีอัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนชาวเขาสูงเป็นสองเท่าของนักเรียนประถมศึกษาทั่วไปและรัฐบาลได้มีนโยบาย

ชัดเจนว่าชาวเขาเป็นพลเมืองไทยควรจะได้รับการพัฒนาเช่นชาวไทยพื้นราบทั้งหลายแม้ว่าจะอยู่ในหมู่บ้านที่ห่างไกลจากการคมนาคมและมีความแตกต่างกันทางภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและการดำรงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, อ้างใน แก้วตา ยศอิ, 2536, หน้า 11)

ขจักษ์ บุรุษพัฒน์ (2538, หน้า 298) ได้เสนอปัญหาการพัฒนาการศึกษาสำหรับชาวเขาจะพบปัญหามากในทางปฏิบัติ คือ

1. ปัญหาในตัวชาวเขา โดยเฉพาะเด็กชาวเขาที่เคยชินกับภาษาพูดในชุมชนของตนเอง เด็กพวกนี้บางคนไม่เคยได้ฟังภาษาไทยมาก่อน เด็กจึงไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับภาษาไทยมาก่อนและชาวเขาก็ไม่เห็นความสำคัญของภาษาไทยและความสำคัญของการศึกษา เมื่อชาวเขาไม่รู้ภาษาไทยดีพอ การเรียนวิชาอื่นๆ ที่ต้องใช้ภาษาไทยจึงเป็นการยากที่จะเข้าใจได้ ทำให้เด็กเบื่อน่ายในการเรียน
2. ปัญหาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเอง ต้องอาศัยแรงงานเด็ก เด็กจึงมาเรียนไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทำให้เด็กชาวเขาต้องออกจากโรงเรียนก่อนกำหนด
3. ครูที่สอนในโรงเรียนชาวเขามักมีการโยกย้ายบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่อง เพราะครูที่เข้าไปสอนในโรงเรียนชาวเขานั้นกว่าจะใช้เวลาปรับตัวก็นานพอสมควร หากย้ายไปครูใหม่มาแทนก็ต้องใช้เวลาปรับตัวอีก ทำให้การจัดการศึกษาหยุดชะงักไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรจะเป็น

4.4 สภาพสังคมโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2532, หน้า 1) ได้กำหนดนโยบายให้กรมสามัญศึกษาจัดโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดกองการศึกษาพิเศษ โดยให้จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้เด็กที่ขาดหรือด้อยโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเหล่านี้มีความรู้ ความสามารถและพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งมีความเข้าใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม มีพละทานมีศบบุรณ์ เพื่อที่จะออกไปดำรงชีวิตและพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญขึ้นตามควรแก่สภาพ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่จัดสอนความรู้ทางวิชาการเหมือนโรงเรียนปกติและการทำงานพื้นฐานอาชีพเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนต่อในระดับสูงต่อไปได้และยังสามารถนำความรู้พื้นฐานอาชีพไปประกอบอาชีพได้อีกด้วย สิ่งที่โรงเรียนถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ไม่อาจละเลยได้ก็คือ เรื่องการฝึกอบรมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะนิสัยต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ความมีวินัย ความอดทน ความเมตตา ความซื่อสัตย์และความกตัญญูรู้คุณที่สังคมและ

ประเทศชาติต้องการ นอกจากนี้โรงเรียนยังต้องปกครองดูแลเลี้ยงดู ด้านสุขภาพอนามัยแทนพ่อแม่ของเด็กตลอดระยะเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนประจำ จึงจำเป็นต้องดูแลให้ความอบอุ่นแก่นักเรียนเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งนับว่าเป็นภาระหนักมากของงานปกครอง

นายจรูญ นิลพลับ (2541, หน้า 1-2) โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายให้ฝ่ายปกครองพัฒนาส่งเสริมและแก้ไขความประพฤติให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ให้อยู่ร่วมกันด้วยความสงบเรียบร้อย อีกทั้งยังต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมปลูกฝังให้นักเรียนมีความสามารถเต็มศักยภาพมีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญหาจิตใจและร่างกาย ให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุอย่างมีประสิทธิภาพถึงแม้โรงเรียนได้จัดการศึกษาทั้งสามระดับ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ทางด้านวิชาการและการทำงานพื้นฐานอาชีพให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของนักเรียนแล้วก็ตาม โรงเรียนยังฝึกให้นักเรียนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความรักในหมู่คณะ ตลอดจนยังให้รู้จักรักษานบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยและท้องถิ่นตนด้วย อย่างไรก็ตามโรงเรียนยังได้วางแผนงานปกครองในเรื่องการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน มีการจัดเวรยามเพื่อรักษาความปลอดภัยของนักเรียนประจำ มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระให้เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้โรงเรียนยังจัดบรรยากาศบริเวณ โรงเรียนและเรือนนอนให้ถูกสุขอนามัยมีครุพยาบาลคอยดูแลสุขภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเพื่อให้นักเรียนได้มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีใจเมตตากรุณาต่อผู้อื่น อีกทั้งโรงเรียนยังตระหนักถึงความมั่นคงแห่งชาติ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนรู้สำนึกถึงสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์อีกด้วย

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมวิเคราะห์เพื่อศึกษารูปแบบ ลักษณะ และจุดมุ่งหมายได้ปรากฏ ในงานวิจัยของ วิไล สมพันธ์ (2536) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรมรายการวิทยุ จส.สนทนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบลักษณะ รูปแบบ และจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการวาทกรรม (Discourse Apparatus) ในรายการ จส.สนทนาโดยทำการศึกษาจากเทปบันทึกรายการเป็นระยะเวลา 31 วัน สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องแบบเจาะลึก และการเข้าไปสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนี้ถูกนำมาวิเคราะห์วาทกรรมร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า รายการจส.สนทนา ไม่ใช่เวทีแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

การมีส่วนร่วมในรายการสามารถทำได้ระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงรายการ จส.สนทนา ถูกจำกัดขอบเขตให้อยู่ภายใต้กฎระเบียบ และนโยบายของบริษัทผู้ดำเนินงาน และกองทัพบกรายการ จส.สนทนาเป็นเพียงรายการเสริมเพื่อเปลี่ยนอารมณ์ของผู้ฟังจากการฟังรายงานจราจรมาเป็นการแสดงความคิดเห็น จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการวาทกรรมของผู้มีส่วนร่วมคือเพื่อใช้รายการ จส.สนทนา เป็นที่ระบายอารมณ์หรือเป็นแค่ทางผ่าน โดยไม่หวังผลในทางปฏิบัติ

หลังจากนั้นได้มีงานวิจัยของ ศิวะพร หงษ์จินดาเกษ (2537) ได้ศึกษาเรื่อง วิธีชีวิตประจำวัน ที่แสดงออกทางวาทกรรมในละครวิทยุคณะ “เกศทิพย์” พ.ศ. 2536 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะวิธีชีวิตประจำวันที่แสดงออกทางวาทกรรมในละครวิทยุ การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์วาทกรรมจากเทปบันทึกเสียงละครวิทยุเรื่อง “เกิดเป็นชาย” จำนวน 75 ตอน ซึ่งใช้กรอบการวิเคราะห์จากแนวคิดเรื่องวิธีชีวิตประจำวันและแนวคิดวาทกรรม ผลการวิจัยพบว่า ละครวิทยุเรื่อง “เกิดเป็นชาย” ได้นำเสนอวาทกรรมเกี่ยวกับลักษณะวิธีชีวิตประจำวัน 5 ประการคือ การช่วยเหลือเกื้อกูล ความรัก สันทนทางการเปลี่ยนสถานภาพทางสังคมและความอยู่รอดทางสังคม วิธีชีวิตประจำวันดังกล่าวถูกสร้างสรรค์มาจากกลวิธีการผลิตละครโดยอาศัยดุลยพินิจ และประสบการณ์การเข้าถึงความพึงพอใจของผู้ฟังเป็นเกณฑ์การพิจารณา

ในปีเดียวกัน เจตยา วรปัญญาสกุล (2537) ได้ศึกษาความหมาย และบทบาทความสามารถของสื่อแผ่นดัดขนาดเล็กระเภทถ้อยคำสำนวน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหา และบทบาทความสามารถของสื่อแผ่นดัดขนาดเล็กระเภทถ้อยคำสำนวน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และเนื้อสารของสตีกเกอร์จำนวน 420 ข้อความ ผลการวิจัยพบว่า สตีกเกอร์ประเภทถ้อยคำสำนวนในปัจจุบันมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ 1. สตีกเกอร์แบบที่มีขายสำเร็จรูป 2. สตีกเกอร์แบบสั่งตัดจากร้าน ทั้ง 2 ลักษณะมีความคล้ายคลึงในด้านรูปแบบ คือนิยมเขียนด้วยลายมือ ทำตัวเอนเล็กน้อยเหมือนกัน การใช้สื่อนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้ผลิต ซึ่งไม่ส่งผลต่อความหมายของข้อความ สำหรับด้านเนื้อหาพบว่า เนื้อหาวาทกรรมที่นำเสนอมากที่สุดได้แก่ เนื้อหาวาทกรรมในเรื่องความรักของหนุ่มสาว รองลงมาได้แก่เรื่องการประกาศและแสดงตนของผู้ส่งสาร เรื่องการจราจร รถยนต์ และการจับผิดตามลำดับ การที่รูปแบบ เนื้อหาสตีกเกอร์เป็นเช่นนี้เพราะถูกกำหนดจากรหัสเฉพาะของสตีกเกอร์ประเภทถ้อยคำสำนวนจึงทำให้มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากสตีกเกอร์ประเภทอื่น ส่วนบทบาทความสามารถของสตีกเกอร์นั้นจะเปิดโอกาสให้ชนทุกชั้น ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีส่วนร่วมในการใช้และออกแบบอย่างเต็มที่ การเลือกใช้ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มคน กลุ่มคนที่ใช้มากที่สุดพบว่า

เป็นกลุ่มคนชั้นล่างเพศชายจึงทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจของภาพยนตร์เป็นเรื่องราวที่ตลกขบขันเท่านั้น อย่างไรก็ตามหากมองในแง่ของคุณภาพทางวัฒนธรรมที่ได้จากสื่อจะพบว่า สตูดิโอผลิตภาพยนตร์สามารถสะท้อนภาพสังคม และสามารถเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนรุ่นหลังต่อไปได้อีก

ในปีต่อมา สมจิตร เตชะบัญญัติ (2539) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรมของป้ายโฆษณา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบการดำเนินงานธุรกิจป้ายโฆษณา และเข้าใจลักษณะและจุดมุ่งหมายของวาทกรรมที่ใช้กับป้ายโฆษณา วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป้ายโฆษณา และการจดบันทึกการเข้าไปสังเกตการณ์สภาพแวดล้อมต่างๆ ภายใต้กรอบการวิเคราะห์เรื่องวาทกรรมและแนวคิดทางการสื่อสารการตลาด ผลการวิจัยสรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้ ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับการขยายตัวของธุรกิจโฆษณาคือทำเลที่ตั้งบนถนนสายหลักเป็นตัวกำหนดราคาป้าย ผลจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปัญหาลดคิด ราคาถูกกว่าสื่ออื่นๆ ที่มีการขึ้นราคา ต้นทุนในการดำเนินธุรกิจต่ำ ทั้งนี้ประเภทของสินค้ามีส่วนสำคัญต่อการกำหนดเนื้อหาของวาทซึ่งพบว่าเนื้อหาที่เน้นการส่งเสริมการขายมักจะเกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และห้างสรรพสินค้า ส่วนเนื้อหาที่เน้นภาพลักษณ์ และการตอบข้อสงสัยสินค้าจะปรากฏในโฆษณาอุปโภคบริโภค และบริบททางการสื่อสารในเรื่องวัตถุประสงค์ทางกายภาพ ภาพประกอบ ขนาดรูปแบบและสีสรร การอ้างอิงคนหรือสถานที่ การอ้างอิงวาทกรรมที่ผ่านมาแล้ว สถานการณ์แวดล้อมที่ก่อให้เกิดความหมายความรู้สึกร่วมกันของลูกค้ายกับโฆษณา หน้าที่ของวาทกรรม บริบทดังกล่าวนี้มีบทบาทอย่างสำคัญในการช่วยสื่อความหมายและสร้างการยอมรับของผู้บริโภคต่อการตัดสินใจเลือกสินค้า

ต่อมาในปี 2541 สุรัช มีทองคำ ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรมจากการถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 19 ทางโทรทัศน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอ และวาทกรรมที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 19 ทางโทรทัศน์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการบันทึกเทปการถ่ายทอดตลอดการแข่งขันรวม 80 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่าวาทกรรมที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและในส่วนของการพัฒนาการกีฬานั้น วาทกรรมที่เกิดขึ้นอยู่กับผลกีแข่งขันที่นักกีฬาทำได้ไว้ ซึ่งก็มีทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว

ลักษณะของการศึกษาในทำนองเดียวกันกับ สุรัช มีทองคำ ได้มีการศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างและประสิทธิผลของวาทกรรมภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมทางโทรทัศน์ พ.ศ. 2538-2540 โดยสมภพ กิ่งเงิน (2541) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคม และเนื้อหาในภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมที่เอาเรื่องสาธารณะมาใช้ ผลการวิจัยพบว่า

วาทกรรมภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมขององค์กรทั้ง 9 กลุ่ม ได้แก่ องค์กรผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ องค์กรผู้ผลิตรถยนต์ องค์กรประกันภัย องค์กรที่ทำหน้าที่จัดสรรหาพลังงาน องค์กรที่ควบคุมดูแลการใช้พลังงาน องค์กรที่มีหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชน สถาบันการเงิน องค์กรที่ผลิตและจำหน่ายสินค้าอุปโภค และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ มีลักษณะรูปแบบ และกระบวนการสร้างในทิศทางเดียวกัน และเนื้อหาของวาทกรรมภาพยนตร์โฆษณาส่งเสริมสังคมมีความสัมพันธ์กับบริบทซึ่งเป็นเรื่องสาธารณะที่อยู่ในกระแสสังคม ณ ช่วงเวลานั้นๆ สำหรับบริบทที่นำมาสร้างเป็นเนื้อหา ได้แก่ เรื่องสาธารณะที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคมเรื่องสาธารณะที่อยู่นอกเหนือความสนใจของสังคมรวมทั้งกิจกรรม โครงการและงานในหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กร

ในปีเดียวกัน ดวงใจ ธรรมโชติโก (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรมการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปให้กับพนักงานขององค์กร โทรศัพท์แห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและจุดมุ่งหมายของวาทกรรมกรรมการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปให้กับพนักงานขององค์กร โทรศัพท์แห่งประเทศไทย ซึ่งศึกษาข้อมูลจากการถอดเทป การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการสัมมนาที่จัดให้กับพนักงานขององค์กร โทรศัพท์แห่งประเทศไทยในระหว่างปี 2537 – 2541 ผลการวิจัยสรุปได้ 2 ประเด็น คือ ผู้บริหารองค์กรได้ใช้การสัมมนาในฐานะที่เป็นวาทกรรมองค์กรเป็นเครื่องมือในการสร้างการยอมรับการแปรรูปให้กับพนักงาน โดยการสัมมนาเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย การสัมมนาสำหรับผู้บริหารระดับสูง การสัมมนาสำหรับผู้บริหารระดับกลางและการสัมมนาสำหรับพนักงานระดับปฏิบัติการซึ่งการสัมมนาที่จัดขึ้นแต่ละประเภทมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน และประเด็นสุดท้าย การสัมมนาสำหรับผู้บริหารระดับสูงและผู้บริหารระดับกลางสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สำหรับการสัมมนาที่จัดให้พนักงานระดับปฏิบัติการนั้น ไม่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมาย เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพการทำงานและสวัสดิการของพนักงาน หลังจากการแปรรูปที่ให้การสัมมนายังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้พนักงานเกิดการยอมรับการแปรรูปได้

สำหรับ จงกตณี โคสกุลงค์ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์วาทกรรมการให้ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนิยามและให้ความหมายกับสื่อสิ่งพิมพ์ลามกที่เผยแพร่อยู่ในสังคมไทยปัจจุบันและศึกษาถึงบริบทของสภาพสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกัน รวมถึงทัศนคติและมุมมองของนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องกับสื่อนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่มคนในสถาบันทั้ง 9 ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์

ลามกที่เผยแพร่ในสังคมของสถาบันที่มีอำนาจทั้ง 9 ได้ให้คำนิยามหรือคำจำกัดความที่สรุปได้คือ สื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภทที่น่าเสนอเรื่องทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง ไม่มีความมุงคองทางศิลปะโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ ซึ่งขัดต่อกฎหมาย ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี และวัฒนธรรมของไทยการศึกษาในครั้งนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงอำนาจของวาทกรรมซึ่งปรากฏออกมาจากภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมที่สถาบันต่าง ๆ กำหนดและให้ความหมาย และมีผลต่อการรับรู้และการประเมินคุณค่าผู้คนในสังคมต่อสื่อนี้แล้วนั้น ยังชี้ให้เห็นถึงโยงใยที่สลับซับซ้อนในสังคมอันเนื่องเกี่ยวกับสื่อนี้ ไม่ว่าจะเป็นคำนิยามและมายาคติในเรื่องเพศ ความรุนแรงในสังคมไทยทั้งในเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม หรือ การต่อสู้ในสนามวาทกรรมระหว่างวาทกรรมกระแสหลักและวาทกรรมทวนกระแส เพื่อแย่งชิงการกำหนดความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ลามกให้แก่สังคมไทย

จากผลงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่าเป็นการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ความหมาย และสิ่งที่สะท้อนออกมาจากสังคมหรือบริบทจากสิ่งแวดล้อมที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยมีกรอบความคิดของวาทกรรมวิเคราะห์เป็นแนวคิดหลักเพื่อพรรณาส่งที่ปรากฏจริงในขณะนั้น และสิ่งที่แฝงอยู่ในสถานการณ์นั้นด้วย สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมวิเคราะห์มีผู้ที่ได้ศึกษาวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

Sinclair and Coulthard (1975) แห่งมหาวิทยาลัย Birmingham ในประเทศอังกฤษ ได้ริเริ่มศึกษาปฏิสัมพันธ์เฉพาะอย่างโดยดูบทสนทนาระหว่างครูและนักเรียนในสถานการณ์ห้องเรียน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์บทสนทนาจากสถานการณ์จริงตามแนวทางการศึกษาที่เรียกว่า ethnomethodological approach ซึ่งใช้วิธีสังเกตการณ์และฟังจากเทปที่อัดจากสถานการณ์จริง เป็นการแสดงให้เห็นแบบแผนกฎเกณฑ์ที่ผู้พูดและผู้ฟังใช้ได้ชัดเจน เช่น การแลกเปลี่ยนบทบาท การผลัด การช่วยกันสร้างความหมาย การแก้ไขข้อบกพร่อง

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์วาทกรรมมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม คำนิยาม ทักษะคิดของคนในสังคม สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องใช้ภาษาในการสื่อสาร เพราะภาษาเป็นตัวบ่งบอกถึงความคิด อารมณ์ ความต้องการ รวมถึงความรู้สึกที่ผู้ส่งสารต้องการส่งสารให้ผู้รับสารได้รับรู้ และเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการบอก แต่บางครั้งภาษาที่ใช้ในนั้นต้องอาศัยการตีความเพื่อให้การวิเคราะห์ที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง ตามที่ผู้ส่งสารต้องการ